NEMZETI NŐNEVELÉS

KIADJA

AZ ÁLL. POLGÁRI ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE.

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr. BERECZ SÁNDOR.

XL. ÉVFOLYAM. 1919. I.—X. FÜZET.

Január — December.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

		Lap
I.	Olvasóinkhoz	1—2
II.	A «Nemzeti Nőnevelés» története. Berecz Sándor	3—21
III.	Imádkozzunk! Berta Ilona	22—28
IV.	A női intelligencia kérdése. Dr. Bittenbinder Miklós	29—37
V.	A bolsevizmus és az Erzsébet-nőiskola. H. A.	38—44
VI.	**Nőnevelési szemle.** Dr. Herich Károlyné szül. Krammer Karolina †. — Magyar asszonyok egyesülése. — A polg. isk. tanárnőképző főiskola. — Dr. Vásony Lajos	45—47
VII.	**Könyvismertetések.** *Ifj. Gonda Béla.* «Jó modor, jó társaság». Az úri elegáns élet művészete. — *Dr. Orel Géza.* Szocialis reformok iskoláinkban. — *Havas István.* Versek. — *Tábori Piroska.* Halk muzsika	48—51
VIII.	Gyászrovat	51
IX.	Szerkesztői üzenet	53
X.	Előfizetések nyugtázása	54—56

☛ *Tisztelettel kérjük folyóiratunk t. előfizetőit, hogy az előfizetési díjakat a* ***kiadóhivatal*** *címére, reklamációkat, címváltozásokat a kiadóhivatal vezetője* ***Pogány Iduna*** *Erzsébet-Nőiskola-i tanár címére (VII., István-út 93.) szíveskedjenek küldeni. Reklamációkat* ***díjtalanul*** *csak a füzet megjelenését követő hónapban teljesítünk.*

A folyóirat szellemi részét illető levelek, kéziratok, közlemények ***Dr. Berecz Sándor*** *felelős szerkesztő címére (VII., István-út 93.) küldendők.*

A *„Nemzeti Nőnevelés"* megjelenik az iskolai nagy szünet idejét kivéve minden hónap közepén.

Előfizetési díj 1919 január 1-től: egész évre 30 kor.

Tanítónőknek és tanítónőjelölteknek, Tanároknak, tanítóknak } **20 kor.**

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési díjnak két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., István-út 93.

NEMZETI NŐNEVELÉS.

XL. ÉVFOLYAM. 1919. JANUÁR—DECEMBER. I—X. FÜZET.

OLVASÓINKHOZ.

A «Nemzeti Nőnevelés» a jelen füzettel fennállásának 40. évébe lép. A programm, melyet a «Nemzeti Nőnevelés» megalapítói 1880-ban megalapítottak, lényegében ma is az, ami negyven évvel ezelőtt volt. Ma is az a célunk, hogy feljegyezzük s ezzel a jövőnek biztosítsuk a nőnevelés történetére fontos eseményeket, hogy megbeszéljük a nőnevelés terén felmerülő eszméket, hogy tájékoztassuk olvasóinkat a nőkérdés állapotáról, ami különösen ma kétszeresen fontos, hogy összekötő kapcsul szolgáljunk a nőneveléssel foglalkozók között. E programm megvalósításán fáradoztak híven és kitartással mindazok, akik dolgozataikkal lapunkat célunk elérésében támogatták. Csendes és zajtalan volt e munkálkodás, mely sokak elismerését kiérdemelte és még több jó barátot szerzett lapunknak a tanítással foglalkozók körében. Sajnos azonban, még mindig nincsenek ezek annyian, amennyien lehetnének. Pedig a mi erőnk csak minél nagyobb olvasóközönségben gyökeredzik. Különösen ma, midőn a lap kiállítási költségei szertelenül megnövekedtek s ezzel nincs arányban a mi olvasóközönségünknek megnövekedése. Anyagi támogatás nélkül lehetetlen megvalósítani ideális céljainkat. Minél többek szellemi és anyagi támogatására vagyunk utalva, mind több és több jó barátra van szükségünk, akik lapunk terjesztése által annak fennmaradására az anyagi eszközöket szolgáltatják és szellemi munkásságuk által azt tartalmasabbá és értékesebbé segítenek tenni.

S itt az ifjabb tanítónőkre gondolok, akik hivatva vannak lapunkat mind anyagiakban, mind szellemiekben támogatni. A lap régi olvasóközönségéhez intézzük kérő szavunkat, toboroz-

zanak az ifjú tanítónői gárda sorában lapunk számára minél több jóbarátot, munkatársat. Mert a «Nemzeti Nőnevelés» nagy múltjának megfelelően csak akkor lesz képes a hazai nőnevelés egész körének fejlesztésére és irányítására, ha e nemes törekvésében a nőnevelés munkásainak összesége segíteni és támogatni fogja. Bizalommal fordulunk azért hűséges és velünk egy célért lelkesedő jóbarátainkhoz s a nőnevelés magasztos céljait megértő s azokért lelkesedni tudókhoz, sorakozzanak régi zászlónk alá, tömörüljenek a közös nagy érdekek szolgálatában, mert csak az egyesülés ereje az, ami a mi erőnket megsokszorosítja s ami a kitűzött céljaink megvalósításában erősekké s kitartókká képes tenni. Legyen a mi négyévtizedes zajtalan, de eredményes munkánk egy még eredményesebb jövőnek szilárd alapja, amely az új Magyarország kultúrájának fontos tényezőjét: a nőnevelést minél általánosabbá, minél eredményesebbé s jobbá van hivatva tenni. Bízva a nőneveléssel foglalkozók s iránta érdeklődők minél lelkesebb támogatására, egy szebb s boldogabb jövő megvalósításán — ha lehet még nagyobb lelkesedéssel s munkaszeretettel igyekszünk fáradhatatlanul munkálkodni.

A szerkesztő.

A «NEMZETI NŐNEVELÉS» TÖRTÉNETE.

1880—1919.

Hazai nőnevelésünk fellendülése az 1868-iki népiskolai törvénnyel kezdődött. Báró Eötvös József ez alapvető törvénnyel a 6—15 éves leányok iskoláztatását kötelezővé tette, másrészt elrendeli polgári leányiskolák és tanítónőképző intézetek felállítását.

Nőnevelésünk ügye ezzel szilárd alapot nyert és csakhamar érezhetővé vált ezen korszakos reformnak jótékony hatása. Hogy a leánynevelés munkásait egy táborban egyesítsék, hogy a leányiskolák a nemzeti művelődés nagyjelentőségű tényezőivé emelkedjenek: *Péterfy Sándor*, az új Magyarország nagy tanítómestere, ez időtájt a budapesti VI. ker. áll. tanítónőképző tanára egy nőnevelési folyóirat megindításának eszméjét pendítette meg. A szó testet öltött s 1880-ban megindult a «Nemzeti Nőnevelés» című folyóirat. Péterfyt eszméje megvalósításában «*a budapesti sugárúti állami tanítónőképző-intézet tanítói*» közül egész lelkesedéssel és tudásuk gazdagságával *Komáromy Lajos* és *Sebestyén Gyula* támogatták. A tanári kar tagjai a folyóiratnak nemcsak szellemi támogatásukat ajánlották, hanem a folyóirat megalapítását az önként megajánlott pénzösszeggel lehetővé tették. A magyar nőnevelés minden munkása áldva említse mindig azok nevét, akik egy nemzetfenntartó, nemzetművelő eszmét folyóiratunk megalapításával valóra váltottak!

A «Nemzeti Nőnevelés» 1880 elején indult meg, még pedig évenként 10 hatíves füzetben. Az első kötet teljes címe a következő: *Nemzeti Nőnevelés. Házi folyóirat. Leányiskolák tanítónői, tanítói, általában nőneveléssel foglalkozók számára. Szerkesztik*

és kiadják a Budapesti Sugárúti Állami Tanítónőképző intézet Tanítói. I. kötet. 1880. Január—Június. Budapest, Franklin-Társulat könyvnyomdája.

Az első kötet első füzete 1879 november 19-én jelent meg. E nap a budapesti VI. ker. állami tanítónőképző-intézet megnyitásának 10-ik évfordulója s egyúttal ezen intézet igazgatója: *Zirzen Janka* hivatalos működésének első decenniuma. E jubileumnak legértékesebb ajándéka az első füzet egy díszkötésű példánya, melyet a tanári kar az igazgatónak átnyujtott, jelezvén ezzel az ajándékkal, hogy a tanári kar folytatni kívánja és tovább fejleszteni azt az áldásos munkát, melyet Zirzen Janka 10 évvel ezelőtt kezdett és oly áldásosan folytatott, hogy szellemi kapcsot teremtsen az intézet és a belőle kikerülő tanítónők között. A magyar nőnevelésnek feledhetetlen úttörői és fejlesztői a «Nemzeti Nőnevelés« megindításával kitűzték azt a zászlót, mely alatt mindazok egyesülhetnek, akik nőnevelésügyünkkel foglalkoznak s e zászlóra e jelszót írták: «*Leányiskoláinknak a nemzeti nőnevelés nagyjelentőségű tényezőivé kell emelkedniök!*» E zászlót lobogtatják immár *negyvenedik éve* mindazok, akik e lap programmjának megvalósításán odaadóan, fáradhatatlanul működtek s akik e zászló alatt igyekeztek a nőnevelés magasztos, nemzetnemesítő s nemzetjobbító eszméit valóságokká tenni.

A «Nemzeti Nőnevelés» programmját Péterfy Sándor a lap első cikkében fejtegette ily cím alatt: *Leányiskoláinknak a nemzeti művelődés nagyjelentőségű tényezőivé kell emelkedniök.* Ennek a lap munkakörére vonatkozó része a következő: «Folyóiratunkban oly műveket nyújtunk, melyekből a nőneveléssel foglalkozók s leányiskoláinkban működők megismerhetik: 1. nemzetünket s annak sajátságait. 2. azon eszményképet, melyet nemzetünknek művelődése által meg kell közelíteni. 3. azon utakat és módokat, amelyeket a nőnevelés körül, leányiskoláinkban követnünk kell, ha az igazi magyar nemzeti műveltség alapjait növendékeinkben megvetni akarjuk.

Ezekhez képest minden hónap 20-ik napján megjelenendő

folyóiratunk nyújtani fog a föntebb kifejtett programnak megfelelőleg: 1. *irányczikkeket*; 2. *oly ismeretterjesztő értekezéseket*, amelyek a nőneveléssel foglalkozóknak, s a leányiskolákban működőknek a nehezebben hozzáférhető tudományos művekből a legnélkülözhetlenebb tudnivalókat összefoglalják; 3. *gyakorlati tanításokat*, amelyek a leányiskolák tantárgyai köréből vett anyagokat, vagy teljesen módszeres feldolgozással, vagy csak vázlatosan elkészítve nyújtsák; 4. *könyvismertetést*; 5. *tárcát*, amelyben egyes iskolák szervezetére, történetére és a nőnevelésügy körére vonatkozó mozzanatok, tantervek és miniszteri rendeletek ismertetését adjuk; 6. *levelezést*, mely főleg oly hozzánk intézett kérdések megoldását fogja tartalmazni, amelynek közzététele többekre nézve hasznos lehet. Folyóiratunk által jó szolgálatot vélünk tenni azon összes népiskoláknak, felső nép- és ipariskoláknak, polgári iskoláknak és tanítónőképző intézeteknek, amelyek nőneveléssel foglalkoznak s így irodalmunkban egy már régóta élénken érezhető hézagot akarnak pótolni.»

Ezzel a programmal kezdte meg pályafutását a «Nemzeti Nőnevelés» s ezt a programmot követte négy évtizeden át. E folyóirat az első évben 60 íven évi 6 forintért, 1882—1885-ben 50 íven évi 5 forintért adatott ki. 1886-tól a szerkesztő- és kiadóbizottság szükségesnek látta a folyóirat terjedelmét 30 ívre s az évi díjat 2 forintra szállítani le, hogy ezzel a folyóiratot nagyobb körben elterjeszthesse. Hogy a lap árának leszállítása nagyobb számú olvasóközönséget gyűjtött a lap táborába, azt az előfizetők számának majdnem megkétszeredőzése legjobban igazolta.

Minthogy e csekély előfizetési díjból a lap nyomtatási és szétküldési költségét alig lehetett fedezni, a folyóirat fennállását a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól engedélyezett államsegély (évi 1000 frt, 1887-től pedig évi 900 frt) tette lehetővé. E segély tette lehetővé, hogy a szerkesztők s a munkatársak némi honoráriumban részesülhettek.

A «Nemzeti Nőnevelés» szerkesztőjéül az első években a tanári kar (A budapesti sugárúti állami tanítónőképző intézet

tanítói), 1886-tól 1899 végéig *Sebestyén Gyula** a tanári kar egyik tagja szerepelt, bár az első egész évtizedben (1880—1889) Sebestyén Gyula volt a tényleges szerkesztő s csak a két első évfolyam szerkesztésében osztozott vele a munkában *Péterfy Sándor*. Sebestyén tíz évi szerkesztői munkája, fáradságot nem ismerő buzgalma s mély szakértelme a «Nemzeti Nőnevelés»-t magasabb irodalmi színvonalon álló, elsőrendű pedagógiai folyóirattá tette. Sebestyén Gyula neveléstörténeti cikkeivel, külföldi leányiskolák ismertetésével, leányiskoláink tantervének és szervezetének bírálataival s a hazai történet egyes szakaszainak tárgyalásaival gazdagította a lap tartalmát, 1889-től 1914-ig *Sebestyén Gyuláné Stetina Ilona* vette át a szerkesztést. Sebestyénné az első nőszerkesztője hazánkban pedagógiai folyóiratnak. Az ő fáradhatatlan buzgósága, a nőnevelés jelentőségét megértő és másokkal is megértető lelkes munkaszeretete, sokoldalú tudása a «Nemzeti Nőnevelés»-t nemcsak előbbi színvonalán tartotta meg, hanem másokat is munkára buzdító, irányító és lelkesítő nőies lelke egész energiáját annak a magasabb célnak szentelte, hogy e lap munkatársaiul a magyar tanitónők színe-javát nyerte meg, hogy mily sikerrel, arra legjobb felelet az ő negyedszázados szerkesztősége alatti változás, amidőn a lap tartalmának csaknem felét nőírók, leginkább tanítónők dolgozatai teszik, akiket a nőnevelés ügyének ő nyert meg, ő buzdított s támogatott munkájukban, amire — mint a Mária Dorothea-egyesület tanítónői szakosztálya elnökének — bőven nyílt alkalma. De Sebestyénné mint szerkesztő nemcsak buzdított és lelkesített munkára másokat, hanem maga is oly példátlanul termékeny és sokoldalú írói tevékenységgel vett részt a lap tartalmának minél élénkebbé s változatosabbá tételében, hogy a nőnevelés kifejlesztése és mélyítésében azok sorában foglal helyet, akik iránt soha meg nem szűnő hálával kell viseltetnie mindenkinek, aki a magyar nőnevelés nemzetművelő jelentőségét meg tudja érteni s meg tudja

* Róla való megemlékezés a Nemzeti Nőnevelés XXXII. évfolyam 289—91. lapjain Berta Ilonától.

becsülni. Amidőn egy emberöltőn át lankadatlan buzgalommal teljesített munka után Sebestyénnét a kereskedelmi miniszter — egy nagyobb munkakör vezetését és irányítását bízva reá — a nőiipariskola igazgatásával bízta meg, Sebestyénné a lap szerkesztéséről lemondott, de nem szünt meg továbbra is összeköttetésben maradni a «Nemzeti Nőnevelés»-sel, amint ezt legutóbb is, lapunk számára írt lelkes cikke élénken tanusítja.* Sebestyénné távozása után a tanári kar bizalmából és kívánságára a lap szerkesztését Berta Ilona közreműködésével *dr. Vásony Lajos* vette át. Amint beköszöntőjében írja, vállalta a szerkesztést, mert lelke még tele van ideálizmussal, lelkesedéssel. Vállalta, mert mellette áll a régi szerkesztő s Berta Ilona vezetésével az Erzsébet Nőiiskola egész tanári testülete. Nehéz viszonyok közt vette át a szerkesztést, hisz 1915 elején a mindent lenyügöző világháború kezdetén voltunk és három éven át kitűzött programmjához hiven szolgálta a lap a magyar nőnevelés ügyét. Programmhoz: a nemzeti szellemű nőnevelés, a tanítónők érdekeinek támogatása, az Erzsébet Nőiiskola volt növendékeinek összetartása, ismeretterjesztés, tanácsadás. E programmot — mely a lap 35 éven át sokszorosan kipróbált és mindig eredményesen bevált programmja volt — nagy hozzáértéssel s a maga elé tűzött célt soha szeme előtt nem tévesztő tanár ideálizmusával és pihenést nem kereső lelkesedéssel szolgálta és kétségtelenül tovább is szolgálta volna, ha fizikai erejét teljesen kimerítő elfoglaltsága őt ebben meg nem akadályozza. A lap felelős szerkesztését dr. Vásony Lajos lemondása után 1918 elejétől *dr. Berecz Sándor* tanárra bízta a tanári testület, aki az elődök nyomdokain haladva és a régi programmhoz hűen teljesíti nehéz feladatát, mert különösen a lap előállítási költségeinek nem is sejtett emelkedése és több a lap normális megjelenését hátráltató körülmény bénítja a legszebb tervek megvalósítását. De bízzunk a szebb jövőben, bízzunk abban, hogy a közel

* Sebestyénné nagy érdemeit méltatta «Sebestyénné Stetina Ilona és a Nemzeti Nőnevelés» c. Berta Ilona XXXVI. évfolyam 5—12. old.

jövő problémái között, amelyek megfelelő megoldásától függ a sokat szenvedett ország megújhodása, megerősödése, igen fontos helyet kiván maga számára a magyar nőnevelés, amelynek a jövőben még lelkesebb harcosa kiván lenni a «Nemzeti Nőnevelés», amelyet most már négyévtizedes szép s alkotó eszmék megpendítésében és megvalósításában gazdag multja erre egyenesen utal. A mult legyen a mi erőnk a jelenben, a jövő szilárd és biztos megalapozásánál!

*

A lap negyven éves multjának nagy vonásokban vázolt ismertetése után szenteljük megemlékezésünkkel néhány sort azoknak, akik akár mint belmunkatársak, akár mint külmunkatársak fáradhatatlan munkásságukkal a lap céljait az első pillanattól kezdve szolgálták s akiknek sok eszméje valóra vált s akiknek dolgozatai 45 kötetre menő gyűjteménnyé bővítették a «Nemzeti Nőnevelés»-t. A sorozatban az elsőség *Sebestyénné Stetina Ilonát* illeti meg. Ő az első kötet legelején ép úgy szerepel, mint a 45-ik kötet végén s közben a többi kötet mindegyikében. Cikkei a nőnevelés minden ágára vonatkozó kérdésekkel foglalkoznak. Mindig ugyanaz a lélek, ugyanaz a szív, eszme és érzés — de mily változatossággal, mily pazar bőkezűséggel! Ő volt valóságos megtestesítője annak a meggyőződésnek, hitnek, amely benne élt, amely kell, hogy minden magyar tanítónőben éljen: *van szellemi erő a magyar tanítónőben.* E szellemi erő kifejlesztése és megerősödése volt az a nemes cél, melyet Sebestyénné tollával szolgált, szolgált úgy, mint nagyon kevesen kortársai közül. Szolgált, haladva a korral, soha a felszínen nem maradva, hanem minden kérdésnek mélyére hatolva, folyton figyelemmel kísérve a fejlődő nőnevelés eseményeit s eredményeit. Szolgálta a nőnevelés ügyét azzal a mélységes hittel, mely nemcsak az ő hite volt, hanem amit másokban is hitté képes volt formálni. S ez volt Sebestyénnének, mint szerkesztőnek 25 éven át legnagyobb hatása, amit különösen a fiatal tanítónőkre gyakorolt, akiket női energiája lelkes munkatársakká avatott s a lap lelkes munkáscsapatává egyesített.

A lap alapítói közül *Péterfy Sándor*, aki a lap alapításának eszméjét megpendítette és a lap egyik szellemi irányítója volt, nőnevelési irányczikkeket, pedagógiai leveleket, neveléstörténeti adalékokat és tanítási gyakorlatokat írt.* *Sebestyén Gyula* írói munkálkodásától, *melyet a Nemzeti Nőnevelésben kifejtett, már előzőleg* rövidesen megemlékeztem. *Komáromy Lajos* kezdettől fogva, három évtizeden át igen tevékeny munkásságot fejtett ki a Nemzeti Nőnevelésben. Vagy 50 igen tartalmas és sokszor nagyterjedelmű tanulmányokban, leginkább irodalom- és neveléstörténeti, továbbá igen tanulságos módszertani és ismeretterjesztő dolgokat írt és különösen szép könyvismertetéseket az ifjúsági és tankönyvirodalom termékeiről.** *Szarvasné Harrer Paula* a nők munkakörére, a tanítónők testületi életére s a német nyelv tanítására vonatkozó dolgozatokat írt. *Hollós Károly* a rajzoktatásra vonatkozó dolgozatokat közölt a lap hasábjain. *Rybár István* a természettudományok köréből vett ismeretterjesztő cikkeket és a természettudományi irodalom köréből vett könyvismertetéseket közölt. *Mendlik Ferenc* a számtani tudomány köréből vett ismeretterjesztő cikkeket írt. *Lázárné Kasztner Janka* pedagógiai, módszertani dolgozatokat, megemlékezéseket írt a Nemzeti Nőnevelés-be. *De Gerando Antonina* 35 éven egyik buzgó külmunkatársa volt a lapnak. Tartalmas cikkekben a felsőbb leányiskolákról s különösen a francia nőnevelő intézetekről szól. *Felméri Lajos* nőnevelési irányczikkekkel szerepel a munkatársak között. *György Aladár* a serdülő leányok olvasmányait, a nők munkára képesítését s a tanítónők egyesületeit tárgyalja dolgozataiban. *Léderer Ábrahám* igen tanulságos pedagógiai és módszertani dolgozatokat írt. *Dr. Alexander Bernát* néhány érdekes lélektani fejtegetéssel szerepel a lap hasábjain. *Gelléri Mór* a házi iparról, háztartási- és nőipariskolákról szóló

* Róla való szép megemlékezés a «Nemzeti Nőnevelés» XXI. évfolyam 64—75. lapjain.

** Szép megemlékezés róla Tolnai Vilmostól a «Nemzeti Nőnevelés» XXXVI, évfolyam 67—77. lapjain.

dolgozatokat írt. *Karacs Teréz* a nőnevelés multjára vonatkozó megemlékezéseket örökített meg. *Dezső Lajos* neveléstörténeti s különösen Comeniusra vonatkozó dolgozatokat közölt a lapban. Végül megemlékezem *Berta Ilonáról*, az Erzsébet Nőiskola jelenlegi igazgatójáról, aki 1883-tól mai napig a nőnevelés minden ágára vonatkozó 81 cikkel, mint egyik leglelkesebb munkatársunk és irányítónk szerepel.

A régi és újabb munkatársaink közül a következőkben azoknak neveit közöljük, akik nagyobbszámú dolgozataikkal szolgálták a nőnevelés ügyét. A nevük melletti szám, dolgozataik száma. *Gróf Apponyi Albert* 8; *gróf Apponyi Albertné* 11; *Bánfi János* 10; *Bédy Schwimmer Róza* 8; *Binder Laura* 28; *Bittenbinder Miklós* 12; *Buzogány Mariska* 6; *Csiky Kálmánné* 8; *Dörfler Janka* 8; *Farkas Jenő* 8; *Geöcze Sarolta* 22; *György Aladár* 25; *Katonáné Thuránszky Irén* 9; *Kerékgyártó Elek* 12 *Komáromy Erzsébet* 25; *Nemecskay Irma* 17; *Poznan Jolán.* 25; *Relković Mita* 20; *Schmidt Mária* 83; *Sulyok Ilda* 16; *Szigethy Karolin* 34; *Szuppán Vilmos* 14; *Székely György* 7; *Személy Kálmánné* 13; *Szántó Károly* 7; *Tocsek Helén* 12; *Tolnai Vilmos* 9; *Tordai Grail Erzsi* 10; *Vidéky Apollonia* 24.

Egyúttal kedves kötelességet teljesítünk, midőn teljes sorát adjuk mindazoknak, akik dolgozataikkal fölkeresték és támogatták a «Nemzeti Nőnevelés»-t.*

Alexander Bernát
Alszeghy Piroska
Andrássy Gyula gróf
Andronicus (Kozma Andor)
Apáthy Lászlóné
Apponyi Albert gróf
Apponyi A. grófné
Aranyiné Weimann Käti
Auer József
Ájer Mariska
Ányos Ármin
Babare Adél
Balajthy Ilona
Ballagi Aladár
Balog Ármin
Balogh Ilona
Barátosi Balogh Benedek

* A negyvenedik évfolyam megjelenésekor tervbe vettem a 45 kötet tárgymutatójának kiadását. A nyomdai költségeknek nagymérvű emelkedése miatt a tárgymutató egyelőre kézirat marad s annak kiadását későbbre halasztom. *A szerkesztő.*

Bárczy István
Bardócz Pál
Barkóczy Kata
Br. Barkóczy Dömök Antónia
Bartholomaides Adél
Bató Viola
Bán Aladár
Bánfi János
Bánóczi József
Bánóczy Gizella
Bátor Istvánné
Bein Károly
Beller Ilona
Benczúr Kata
Benczúr Zsuzsánna
Bende János
Benedek Róza
Benisch Arthúr
Benzenleitner L.
Beöthy Zsolt
Berczelits Erzsébet
Berecz Antal
Berecz Sándor
Berta Ilona
Berzeviczy Albert
Bexheft dr.
Bezsilla Lenke
Békássy Istvánné
Bihari Péter
Binder Laura
Bittenbinder Miklós
Blazek Mária
Bock Ida
Bock Szerafin
Bogyay Kálmánné
Bokelberg Ernő
Boros Janka
Boros Rudolf
Borsy Ilona
Bédy-Schwimmer Rózsa
Boxberg Paula bárónő
Brand Vilma
Brassai Sámuel
Brósz Luiza
Brunswick Terézia grófnő
Buday Dezső
Buday Jolán
Bukó Kálmán
Butyka Vilma
Buzogány Anna
Buzogány Áron
Buzogány Mariska

Cholnoky Jenő
Csapó Róza
Csáky Albinné grófné
Cselényi Júlia
Csemez József
Csengery Antal
Csiky János
Csiky Kálmán
Csiky Kálmánné
Czeke Győző
Czirjék Hermin
Czobor Béla
Daday Jenő
Dalmát Piroska
Danczer Béla
Danielné Lamács Luiza
Deák Farkas
De Gerando Antonina
Dessewffy Emma
Dezső Lajos
Décsei Janka
Dégay Olga
Dékány Árpád
Dienesné Geiger Valéria
Dienstl Emilia
Dirner Adél
Dirner Alice
Dirner Gusztáv
Dollinger Gyula
Domián Pálné
Donner Lajos
Dorogsághyné Rapos Aranka
Dóczy Gedeon
Dörfler Janka
Duha Melania

Ecker Auguszta
Egan Luiza
Ehnn Emilia
Eitner Milla
Ekkert Antal
Ekkert Irma
Elek Oszkár

Elischer Gyula
Ellen Key
Ember János
Ember Sándor
Emericzy Géza
Emich Gusztávné
Emmerling Vilmos
ifj. Entz Géza
Entz Jolán
Eötvös Károly Lajos
Erődi Béla

Fábián Irma
Farkas Jenő
Farkas Pál
Fehér Géza
Feleki József
Felméri Lajos
Ferenczy Ida
Fináczy Ernő
Fischbach Frigyes
Fischer Sarolta
Fizely Julia
Fodor Ferenc
Fodor Janka
Földes Bella
Frank Ödön
Fráter Eszter
Freund Vilma
Fuchsné Eitner Milla
Futima Sarolta

Gaál Jenő
Gaál Jenőné
Gallauner Luiza
Gelléri Adolfné
Gelléri Mór
Geöcze Sarolta
Gerevich Emil
Gergely Edéné
Gerzsó Rózsa
Giesswein Sándor
Gineverné Győri Ilona
Glücklich Vilma
Goldberg Ráfael
Goll János
Gonda Béláné
ifj. Gonda Béla
Gozsdu Mária
Gömbösné Galamb Margit
Gönczy Pál
Göőz József
Göőz Józsefné
Grazselli Miklós
báró Gripenberg Alexandra
Grosz Leopoldina
Guttenberg Pál
Gúta József
Gúta Oláh Mária

Gyarmathy Zsigáné
Gyertyánffy István
György Aladár
György Aladárné
György Kálmán
Győry Vilmos
Győry Ilona
Gyulai Aladár
Gyulay Béla
Gyura Karola

Hacker Boriska
Br. Haecke Károlyné
Hajtay Etelka
Hajtman Etelka
Halász Ferenc
Halász Gyula
Halmi Piroska
Hámosné Dusovszky Mariska
Hampelné Pulszky Polyxena
Hanelné Krizsó Jolán
Hanelné Krizsó Mária
Hanvai Ilonka
Harrach József
Harrer Paula
Harsányi Jenőné
Hatvani Lajos
Havas Alice
Havas Irma
Hazslinszky Gusztáv
Hegedüs István
Hegedüs Sándorné
Heinrich Józsa
S. Hentaller Elma
Herczeg Ferenc
Herczegh Mihály
Hermann Ottó
Hittig Lajos

Hock János
Hollós Károly
Hollósné Hajdú Erzsébet
Horger Antal
Horváth Károly
Br. Huszár Ilona
Huszka József

Incze József
Ispánovits Sándor

Jakab Géza
Jalava Antal
Jámbor Anna
Jámbor Lajos
Jámborné Székely Lilla
Jeszenszkyné Tirpák Irén
Jókai Mór
Józan Miklós
Józsa Menyhért
Juba Adolf
Juhos Béla
Justus Eszter

Kamerer Ernőné
Kapi Gyula
Kapossy István
Karacs Teréz
Karsay Jolán
Kasztner Janka
Katona Lajos
Katonáné Thuránszky Irén
Kállay Béniné
Kántor Irma
Kármán Mór
Károlyi Gyula gróf
Károlyi Lászlóné grófnő
Kelemen Gizella
Keleti József
Keller Imre
Kemény Ferenc
Kenedi Géza
Kenessey Béla
Kerékgyártó Elek
Kintzler Árpádné
Kintzlerné Solcz Inez
Király Miklósné
Király Pál
Kiss Áron
Kiss Gábor
Kiss Ida
Kiss Ilona
Kiss Mariska
Koch Nándor
Kolozsváry Lajosné
Komáry Erzsébet
Komáromy Lajos
Koncsek Lajos
Konczné Karácsony Ottilia
Kont Gyula
Korchmárosné Buzogány Mária
Korics László
Kovács Gyula
Kovács János
Kovácsyné Szemere Ilona
Kozma Ferenc
Kozma Gyula
R. Kövér Ilona
Kövy Józsefné
Krajcsik Soma
Krammer József
Krécsy Béla
Krompecker Irén

Laczkovics Ida
Lakits Vendel
Lamács Luiza
Landau Alajos
Laukó Albert
Lád Károly
Láng Ella
Láng Margit
Lányi Ernő
Lányi Tivadar
Lázár Gyula
Lázárné Kasztner Janka
Legeza Viktor
Legouvé Ernő
Leley A.
Lengyel Alajos
Lersch Ernő
Léderer Ábrahám
Lévay József
Libertiny Gusztáv
Litschauer Teréz
Lityán Viktória

Lovassy Ferencné
Lőcsei Emma
Lőrinczy Ida
Lőrinczy Ilona
Lustig Emma
Luttenberger Ágost

Machik Ilona
Magony Julia
Magyar Kázmér
Magyaryné Nigrinyi Jolán
Majláth Béla
Manyák Alajos
Marikovszky Menyhért
Markos Györgyné
Martos Ágostné
Marusák Pál
Matolay Elek
Matolay László
Matolcsy László
Mautner Ödön
Mayer Miksa
Mádai Mátyás
Máday Andor
Márki Sándor
Mársits Rozina
Mártonffy Józsefné
Mr. Mead
Medgyesi Mária
Melháné Szaák Luiza
Mendlik Ferenc
Meznerics Ferencné
Mihalkovics Géza
Miklós Elemér
Miklóssy István
Mikszáth Kálmán
Mirkovszkyné Greguss Gizella
Mohar József
Molnár Aladár
Molnár Evelin
Molnár János
Molnár József
Molnár László
Molnár Viktor
Mosdóssy Imre
Möszl Gusztáv

Nagy Gizella
Nagy Gyula
Nagy Károly
Nagy Luiza
Nemecskai Irma
Neményi Erzsébet
Neményi Imre
Nemessányi Adél
Nendtvich Ilona
Nendtvichné Hoffmann Jolán
Nergert Vilma
Neumanné Zsengeri Irma
Neuwirth Paula
Nyiry Klára

Obláth Miranda
Odor Emilia
Oláh Gusztávné
Okolicsányi Kuthy Dezsőné Huszár Irma bárónő
Oravszky Etelka
Osváthné Kholen Albin
Oszoly Jolán
Otrok Mihály

Palágyi Lajos
Pap Ferenc
Pap Károly
Pap Lajosné
Pap Mari
Parády Kálmán
Pataky Irma
Pauer Imre
Paulovits Károly
Pál Berta
Pálmai Lenke
Pályi Sándor
Pán Hoei Pán
Pásthy Károly
Pekár Károly
Pentsy József
Perczelné Kozma Flóra
Peregrinyi Aranka
Peres Sándor
Petz Lajosné
Petzné Beszedits Róza
Péter János
Péterfy Sándor

Péteri Lipótka
Pfisterer Lajosné
Pischl Iduna
Pittoni Bianka
Pokorny Ottó
Poznan Jolán
Pócsy Blanka
Póra Ferenc
Prém Margit
Primics György
Prinz Gyula
Prohászka Ottokár
Pulszky Ferenc

Radnai Bella
Radnai Margit
Radnai Oszkár
Radnai Dezső
Radnayné Vámossy Ilona
Radnótyné Hrabovszky Irén
ifj. Raj Ferenc
Ranschburg Pál
Rákosi Jenő
Relković Mita
Reuss Zsófia
Récsey Viktor
Révy Ferenc
Richtmann Mór
Rittoók Emma
Rosenberg Auguszta
Róth Vilmos
Rózsahegyi Aladár
Rudnay Józsefné
Ruffy Pál
Ruisz Márta
Rybár István

Sacher Eleonora
Sajó Károly
Sajóhelyi Béla
Sarkady Róza
Sáfary Irma
Sándor Edéné
Sárossy Károlyné
Schiller Irma
Schmidné Sziklay Mária
Schmidt Gizella
Schmidt Jenny
Schmidt Mária
Schön József
Schreiber Kornélia
Schultz Imre
Schwarz Gabriella
Schwarczel Adél
Schwimmer Róza
Sebestyén Gyula
Sebestyén Irén
Sebestyén Jenő
Sebestyén László
Sebestyénné Stetina Ilona
Me Séviréne
Sewall, May Wright
Sikos Károly
Simkó József
Simon Lajos
Simonyi Jenő
Simonyi Zsigmond
Sipos Júlia
Solymossy Sándor
Sretvizer Lajos
Sretvizer Mariska
Stauffer Elma
Stegmüller Mária
Steinberger Ferenc
Steinitzer Vilma
Stetina Ilona
Straub Gyula
Streitmann Antal
Subert Zsófia
Sudy K. János
Sulyok Ilda
Suppan Vilmos
Suttner Berta bárónő

Szaák Luiza
Szabó Gizella
Szabóné Illés Piroska
Szabóné Nogáll Janka
Szalay Teréz
Szalárdy Mór
Szarvas Gáborné
Szántó Kálmán
Szántó Károly
Szász Irén
Szász Károly
legifj. Szász Károly
Szebesztha Károly
Szegfi Emma
Szegfi Ilona

Szekula Katinka
Személyi Kálmán
Személyi Kálmánné
Szente József
Szerémi Alajos
Székely György
Szekely Ilona
Székely Irén
Széll Kálmán
Szidon Teofil Károly
Szigethy Karolina
Szili Adolf
Szinnyei József
Szitnyay Elek
Szlimák Lajos
Szmik Antal
Szontágh Aranka
Szőke István
Sztáray Irma grófnő
Szuppán Vilmos
Szvorényi József

Takács György
Tamásyné Gáll Anna
Tanos Imre
Tanos Teréz
Taschek Gyula
Tatay Janka
Tattay Irén
Tavassy Mária
Tedeschi Borbála
Teleki-Sándorné grófnő
Teufer János
Téglás Gábor
Télessy Dalma
Thaly Kálmán
Thamássy Ilona
Thirring Gusztávné Waisbecker Irén
Thuránszky Irén
Tobisch Irén
Tocsek Helén
Tolnai Lajos
Tolnai Vilmos
Tolnay Anna
Tomor Ilona
Tordai Grail Erzsi
Torkos László
Tóth Emma
Tóth János
Tóth János
Tóth József
Tóth Rezső
Török Istvánné
Trauschenfels Lucia
Trefort Ágoston
Tutsek Anna
Tutsekné Bexheft Lilly
Türr István

Uhrl Józsa
Ujfalussy Sándor
Ujházy Irma
Ujlaky Géza
Ujváry Béla
Ujváry Ignác
Ungár Dezsőné
Ungváry Aranka
Urbányi C. József

Vadász M. Elemér
Van Schaikné Dina
Vargha György
Vay Gáborné grófnő
Vámossy Ilona
Vámbéry Ármin
Várnai Sándor
Vásony Lajos
Veres Pálné Beniczky Hermin
Végess Sándorné Bogya Irma
Vidéky Apollonia
Vig Albert
Vig Albertné
Vikár Béla
Vlaszatyné Kiss Mariska
Volenszky Gyula
Vozáry Erzsébet

Weisz Rózsi
Weiszberger Antónia
Welther Jozefin
Weszely Ödön
Weszelyné Balajthy Ilona
Wlassics Gyula
Wohl Stefánia
Wollmann Elma

Zachár Gyula

Zadák Ilona
Zajzon József
Zala Miksa
Záhorszky István
Zák József
P. Zempléni Gyuláné
Zichy Antal
Zichy János gróf
Zichy Jenő gróf
Zichy Magda grófnő
Zigány Jolán
Zilahy Ilona
Zirzen Janka
Zsámboki Gyula
Zsebőkné Asbóth Alma
Zsengeri Samu
R. Zsigmondovics Irén
Zsilinszky Mihály

Hogy a munkatársak sorozata teljes legyen, közlöm mindazon jelzéseket, melyek alatt egyesek cikkei a lapban megjelentek. A sorozat a következő:

A. a.	G.	N. E.	S. V.
—a.	G. J.	N. I.	Spectator.
—a—a.		N. M. H.	Sz. K.
—a—á.	H. E.	N. Mária.	Sz. Gy.
Aliqua.	H. K.	N. N. L.	Sz. V.
	H. P.	—n.	
—B.—	H. R.	—n—a.	T. B.
B. D.	hp.	—n—s.	T. I.
B. G.			T. V.
B. H.	I.	O. M.	t. a.
B. I.	I. B.	o.	
B. M.		o. m.	V.
—b.—	K.		—v.—
b. g.	k.	P. E.	
	K. A.	P. H.	W. B.
Cs. I.	K. E.	P. I.	
	K. F.	P. K.	x.
D. E.	K. I.	Pictor.	x. y.
D.-né.	K. L.	Prisca.	
Dr. A. A.	K. M.-né.		—y.
Dr. K. Béla.	Kr.	R.	y.—f.
Dr. Positivus.	kr.	R. B.	—y.—n.
Dr. S. M.		R. I.	y. r.
	L.	—r.—	y. s.

E. B.	L. E.	r. a.	y. z. r.
É.	L. K. I.		
—e—a.	L. M.	S.	Z. J.
—e—n.		S—a.	
Egy apa.	M. E.	S. I.	* * *
Egy régi tanítvány.	M. L.	S. M.	
Egy «firkáló hölgy».	M. S.	Sch. M.	* * *
	—m.—	S. R.	* *
ff.		S. S.	
	N. A.		*)

A «Nemzeti Nőnevelés» eddig megjelent 45 kötetében mind a szakemberek, mind a nőnevelés s általában a pedagógiai kérdései iránt érdeklődő művelt olvasóközönség, gazdag gyűjteményét találja a neveléstani ismereteknek. A lap szerkesztői mindig nagy gondot fordítottak arra, hogy a különleges nőnevelési kérdéseken kívül az általános pedagógia is helyet találjon a lap hasábjain s hogy a fórovatok aránylagosan elosztva ne váljék a lap egyoldalúvá. A lap fórovatai 1880 óta a következők: I. Neveléstan, nevelésügy. II. Neveléstörténet, életrajzok. III. Női hivatás, foglalkozás. IV. Ismeretterjesztő cikkek. (1886 óta e rovat megszünt). V. Módszertani értekezések, tanítási gyakorlatok. VI. Nőnevelési szemle. VII. Irodalom.

*

Hogy a «Nemzeti Nőnevelés» 45 kötete, mily gazdag tárháza a nőnevelésre s az általános pedagógiára vonatkozó ismereteknek, azt a következő statisztikai összeállítás a legjobban illusztrálja.

*) Elnézést kérek, ha valamelyik munkatársunk neve kimaradt, bár a teljes névsor összeállítására nagy gondot fordítottam.

	Az évfolyam: (kötet és oldal száma)			Nevelástani, nevelésügyi cikkek száma:	Nevelástörténeti cikkek és életrajzok száma:	Ismeretterjesztő cikkek száma:	Női jellem, hivatás, foglalkozásról szóló cikkek száma:	Módszertani cikkek száma:
1880.	I. k.	552 o.	I. évf.	10	10	12	9	10
	II. «	480 «	« «	10	10	9	10	9
1881.	III «	496 «	II. «	8	10	8	8	8
	IV. «	476 «	« «	10	10	5	6	5
1882.	V. «	792 «	III. «	10	9	9	10	5
	VI.		« «	8	8	8	8	5
1883.	VII. «	804 «	IV. «	8	8	8	8	4
	VIII.		« «	6	8	6	7	6
1884.	IX. «	808 «	V. «	7	10	12	10	5
	X.		« «	8	8	9	8	4
1885.	XI. «	788 «	VI. «	7	10	7	10	5
	XII.		« «	9	9	5	6	3
1886.	XIII. «	480 «	VII. «	9	14	—	12	8
1887.	XIV. «	522 «	VIII. «	9	10	—	7	6
1888.	XV. «	560 «	IX. «	12	9	—	8	6
1889.	XVI. «	514 «	X. «	10	10	—	8	6
1890.	XVII. «	548 «	XI. «	11	10	—	11	11
1891.	XVIII. «	456 «	XII. «	17	8	—	8	10
1892.	XIX. «	450 «	XIII. «	10	9	—	9	10
1893.	XX. «	424 «	XIV. «	10	9	—	12	9
1894.	XXI. «	452 «	XV. «	9	9	—	9	8
1895.	XXII. «	432 «	XVI. «	10	10	—	11	10
1896.	XXIII. «	449 «	XVII. «	10	10	—	11	9
1897.	XXIV. «	412 «	XVIII. «	10	10	—	9	9
1898.	XXV. «	484 «	XIX. «	11	11	—	10	8
1899.	XXVI. «	408 «	XX. «	10	10	—	9	9
1900.	XXVII. «	468 «	XXI. «	9	9	—	11	11
1901.	XXVIII. «	456 «	XXII. «	10	11	—	10	8
1902.	XXIX. «	440 «	XXIII. «	10	10	—	10	9
1903.	XXX. «	484 «	XXIV. «	10	10	—	10	12
1904.	XXXI. «	488 «	XXV. «	10	12	—	14	9

Az évfolyam: (kötet és oldal száma:						Neveléstani, nevelésügyi cikkek száma:	Neveléstörténeti cikkek és életrajzok száma:	Ismeretterjesztő cikkek száma:	Női jellem, hivatás, foglalkozásról szóló cikkek száma:	Módszertani cikkek száma:
1905.	XXXII.	k.	536 o.	XXVI.	évf.	11	11	—	11	11
1906.	XXXIII.	«	508 «	XXVII.	«	10	10	—	10	10
1907.	XXXIV.	«	488 «	XXVIII.	«	9	10	—	9	9
1908.	XXXV.	«	460 «	XXIX.	«	14	13	—	12	10
1909.	XXXVI.	«	488 «	XXX.	«	12	14	—	12	14
1910.	XXXVII.	«	496 «	XXXI.	«	12	14	—	16	12
1911.	XXXVIII.	«	456 «	XXXII.	«	12	12	—	13	13
1912.	XXXIX.	«	540 «	XXXIII.	«	14	14	—	12	9
1913.	XL.	«	444 «	XXXIV.	«	12	14	—	15	12
1914.	XLI.	«	504 «	XXXV.	«	12	12	—	12	11
1915.	XLII.	«	446 «	XXXVI.	«	6	6	—	8	9
1916.	XLIII.	«	448 «	XXXVII.	«	9	6	—	8	9
1917.	XLIV.	«	316 «	XXXVIII.	«	3	6	—	5	8
1918.	XLV.	«	256 «	XXXIX.	«	4	6	—	4	4
Össz.	XLV.	k.	20,509 o.	XXXIX.	évf.	438	449	98	427	378*

*

Íme nagy vonásokban a «Nemzeti Nőnevelés» négy évtizedes története. Hogy a 45. kötet 20,509 oldalnyi szöveggel mily gazdag tárháza a nőnevelésre s a vele kapcsolatos kérdésekre vonatkozó pedagógiai cikkeknek, azt a fent közölt összeállítás mindennél jobban illusztrálja. A cél, melyet a «Nemzeti Nőnevelés» megalapítói maguk elé tűztek, való vált: *leányiskoláink a nemzeti művelődés nagyjelentőségű tényezőivé lettek.* De e téren nincs megállás! Magyarország egy új ezredév előtt áll. Ezen új ezredévnek legbiztosabb alapját a műveltségnek minél mélyebb, minél általánosabb térfoglalása fogja képezni. Kultúránknak egyik tartalmas tényezője: *a nőnevelésnek minden fokon és téren*

* Ezen összeállításba nincsenek foglalva a kisebb közlemények, könyvismertetések. Ezek száma ezrekre megy.

való kifejlesztése, megerősödése és mélyítése. Ennek kiván a «Nemzeti Nőnevelés» továbbra is egyik lelkes harcosa lenni. S mint a multban is a nőnevelés eszményeinek szentelte mindazt az erőt, melyet az évekkel növekedő s erősödő lelkes munkatársak önzetlen munkaszeretete képviselt, a jövőben is, amikor annyi megpróbáltatásunk után új s nem is sejtett működési tér nyílik a magyar nők előtt, még fokozottabb lelkesedéssel s pihenés, megállást nem ismerő munkaszeretettel a magyar nőnevelés kifejlesztésének, megerősödésének s álltalánossá tételének kiván szószólója s terjesztője lenni a «Nemzeti Nőnevelés». További működésünkhöz mindazok közreműködését kérjük, akik eddig is ideális célokból lapunk lelkes, dolgozó csapatát alkották és szívesen látunk munkatársaink sorában bárkit, aki programmunkat ismeri, magáévá teszi s akit ugyanazon szép eszmék lelkesítenek, amelyek negyven éven át oly termékenyítőleg hatották át az egész nőnevelésünket s melyek a jövőben nem fognak eredmény nélkül elhangzani s miknek legértékesebb eredménye az lesz, hogy *leányiskoláink a művelődés értékes s jelentős tényezői.* Ez lesz a legszebb jutalom, amely a «Nemzeti Nőnevelés»-t további küzdelmeiben is lelkesíteni fogja.*

Berecz Sándor.

* A «Nemzeti Nőnevelés» történetének összeállításánál felhasználtam A «Nemzeti Nőnevelés» rövid története, Komáromy Lajostól. XVII. évfolyam 216—20. old. Megemlítem itt a «Nemzeti Nőnevelés» munkatársai 1880-tól 1895-ig c. összeállítást XXV. évfolyam 468—88. old.

IMÁDKOZZUNK!

Mi atyánk!

Atya, aki mindnyájunké, aki nem tesz különbséget gyermekei között, atya, *aki a miénk!* Amint így szólítjuk meg, azonnal egy nagy szociális-egész tagjának érezzük, *valljuk* magunkat, egy óriási *család,* az egész emberiség tagjává leszünk és nem vagyunk többé árva és elhagyott. *Van atyánk!* A természet magyarázza, fejti meg előttünk az atya fogalmát. Ő ad nekünk itt a földön, kis planétánkon édesatyát. A gyermek és az atya viszonya kell, hogy áthassa szivünket, mikor így imádkozunk: *Mi atyánk!* Kell, hogy testvéreknek érezzük magunkat egy nagy közösségben, különben nem imádság ajkunkon az ige, csak szó, amely testet nem ölt! Óh, érezzük át e felséges, reményteljes, édes, boldogító, mindnyájunkat egybekapcsoló igazságot: *Mi atyánk!*

Ki vagy a mennyekben!

Ki vagy! Te létezel! Mily boldogító, felemelő gondolat a gyermeknek, hogy neki atyja van! Sokáig öntudatlanul, állati gyermekállapotban csak talán sejtjük és ösztönszerűleg érezzük, hogy van gondviselőnk!

Aztán egyszerre az *erkölcsi erő* megmozdul és mi azt mondjuk a földi édesatyának: Te *vagy,* Te az *enyém* vagy és valami nagy, boldog biztosság-érzés fakad fel bennünk és nem vagyunk árva, elhagyott!

Ezt a biztosságot kell, hogy érezzük, mikor így imádkozunk: *Te vagy!* Te, mi atyánk, mindnyájunké vagy!

Hol vagy? *A mennyekben!*

Hol van a földön az én édesatyám?? Hol? Sokáig ott él

velem együtt egy házban, egy asztalnál ülünk, egy és ugyanazon fedél alatt alszunk és nekem, gyermeknek még sincs atyám; de amikor megtaláltam és szivembe zártam, forrón megszerettem, bizalmasan hozzásimultam és erősségemnek megéreztem; mikor, ha nem is látom, mégis éreztem, hogy van, hogy él az én szivemben, lelkemben és ha beteszem egy keskeny sirgödörbe s végtelen fájdalommal elsiratom: diadalmasan megvillan előttem, hogy él, mert szivem-lelkem örök tulajdona! Ha ezzel a nagy, felemelő tudattal imádkozzuk: Ki vagy a *mennyekben!*, akkor nem lesz frázis ajkunkon a szó, hanem ige, amely testet ölt; akkor kölcsönösség van köztünk, mi adunk otthont a közös édesatyának a mi szivünk-lelkünk mennyországában és ha ez igy van — és igy van! —, akkor egy csodás lelki közösségben kialakítjuk a lelkek országát, a mennyországot és akkor hittel imádkozzuk, mondjuk: Mi atyánk ki vagy a mennyekben!

Szenteltessék meg a Te neved!

Mint vágyunk erre! Akit nagyon szeretünk és forrón tisztelünk, az édesatyánkat, annak nevét hiába nem vesszük és érzésünk, hitünk, bizalmunk teljességével őrködünk afelett, hogy más se bánthassa, sérthesse meg! Kincsünk az nekünk, lelkünk szentélyében őrizzük, bizonyos tekintetben már a földi édesatya nevét is megszenteljük!

Ezzel a nagy érzéssel kell imádkoznunk:

Szenteltessék meg a Te neved! a közös édes atya neve! Nem lehet más úton eljutni a *mi atyánkhoz,* csak a kis földi család feje, az édesatya, a nagyatya tisztelete és szeretete útján. Csak igy! Óh értsük át, miért oly felséges ez az imádság amelyre Krisztus Urunk tanít, mert oly közel, a családi körbe helyezi az Istenséget, aki különben végtelen és értelmetlen messzeségben van tőlünk!

Szenteltessék meg a Te neved! Nagy kötelességet ró ez én reám, mindannyiunkra! Mert csak derék gyermek szentelheti meg atyja nevét, csak az, aki parancsait megtartja, csak az, aki a két legfőbb parancsot: *Szeresd a Te Uradat, Istenedet*

teljes szivedből és Szeresd a Te felebarátodat, mint tenmagadat — csak aki ezeket megtartja és megtartani törekszik, az vegye ajkára az imádságot: Szenteltessék meg a Te neved! Különben kárhozat, amit mond és megszentségteleníti mi atyánk nevét!

Jöjjön el a Te országod! Akkor béke lesz a földön és nem háború! Szeretet lesz és nem gyűlölet! *Igazság* lesz hamisság és hazugság helyett! Legfőképpen így hisszük a mi atyánk országát, hogy ott Igazság ül a mérlegen! Az emberi léleknek legmagasabb, legtökéletesebb fejlődési foka, az igazságra való törekvés! Mi Atyánktól örököltük, velünk születik! Jöjjön el a Te országod, így is mondhatjuk: *Jöjjön el az Igazság országa!*

Tegyük így fel a tételt: mit kell tennünk, hogy a Te országod, a mi atyánk országa eljöjjön a földre?? Eljöhet-e? érdemes-e dolgozni érte?? Avagy lehetetlen, elérhetetlen kívánság? utópia?

Ne azt kérdezzük, érdemes-e dolgozni érte, hanem mondjuk ki: *kötelesség dolgozni érte.* Mondjuk ki, hogy eljöhet, ha mindnyájan dolgozunk! Elsősorban a magunk lelki életében kell kialakítanunk erős vágyakozással! Szigorral kell büntetni a hamisságot, hazugságot, tettetést, önmagunknak és másoknak elámítását, ami lelki életünk és szivünk tisztaságát beszennyezi. Mi atyánktól távolodunk el s az Ő országát pusztítjuk, valahányszor megsértjük az *Igazságot*, a méltányosságot, amelyeknek oltalma nélkül a Szeretet csak érzéki érzelmek kielégítése s hálává nem nemesedhetik és Béke nem lehet a földön.

Az Igazság őrködik a Szeretet országa felett és a mi Atyánk országának eljövetele a mi boldogságunkat is jelenti.

Szeresd a Te felebarátodat úgy, mint tenmagadat, ezen a parancsolaton épül fel az Isten országa és ez nemcsak Szeretetparancsolat, ebben *igazságszolgáltatás*, jutalmazás és büntetés is bentfoglaltatik. Ha nem úgy szereted a Te felebarátodat, mint tenmagadat, akkor nem jöhet el a mi Atyánk országa e földön! Kérjük és sürgessük a magunk életével: jöjjön, jöjjön el a Te országod!

És legyen meg a Te akaratod!

Ez a legfelségesebb imádság! Hitvallásomat ezzel bizonyítom!

Megdöbbenést érzek mégis, mikor kimondom. De csak egy pillanatra! Mert mit akarsz Te én velem, atyám? mi atyánk? Amit a legjobb atya akarhat gyermekével, Te életre, lelki életre, tökéletesebb, tartalmasabb, nemesebb életre akarsz engem ébreszteni! Boldoggá akarsz tenni! Hiszek ebben! Én a te akaratodat csak félem, de tőle nem félek. Hiszen ha életemet csak egy napig-óráig a Te akaratodra bízom, teméntelen jó származik abból nekem és másoknak! Mi atyánk! Legyen meg a *Te* akaratod, amely nem fölöttem álló, zsarnoki, lesujtó akarat, hanem velem és *értem* küzdő jóttevő akarat! Megnyugszom ebben, de nem passzivitással, lemondással, hanem bizalommal, vágyakozással, sőt harckészséggel, hogy akaratodat teljesíthessem, hogy az meglegyen, hogy *Legyen meg a Te akaratod,* amely nekem és mindnyájunknak mindig csak jót akar, míg az én akaratom sokszor rosszat akar magamnak is, másoknak is. Én azt akarom, Atyám, amit Te akarsz én velem, mert Te jót és jobbat akarsz nekem. Ezért engedelmeskedem könnyen és szívesen, mint a földi édesatyának, akiben feltétlenül, nagy szeretettel megbízom.

Az isteni akarat, mi Atyánk akarata nem passzívvá, élettelenné, lemondóvá tesz engem hanem aktivvá, cselekvővé, harcos erővé! Az a felséges akarat, felséges akaratot vált ki én belőlem is!

Ő nem akar letörni engem akaratával, lenyügözni, megbénítani, megsemmisíteni, hanem gyönyörű, boldog életre akar felébreszteni.

A mi Atyánk akaratában való megnyugvás nem azt jelenti, hogy minden jól van úgy, ahogy van, hanem éppen azt, hogy nem jól van, mert Ő nem így akarja, mert Ő Igazságot akar szivünkbe és cselekedeteinkbe és ezzel együtt Szeretetet akar és Békét akar!

Legyen meg a Te akaratod! Mi Atyánk!

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!

Nem a kéregető szava ez a hatalmashoz, még csak nem is a gyermek dadogó, gyönge hangja, az önérzetes munkás kéri kenyerét, testi és lelki táplálékát az Ő Urától, atyjától, mint megérdemlett jutalékot, amelyért megdolgozott. Mert nincs kenyér munka nélkül és a testi és lelki táplálékot, a mindennapi kenyeret csak az kaphatja meg, aki dolgozik. De az feltétlenül bizonyosan megkapja. A sok siránkozó, a sok panaszkodó, átkozódó, aki jajveszékel, hogy nem kap mindennapi kenyeret, az nem is érdemli meg! És itt nem szabad egymásra támaszkodnunk és egymástól várni, kérni ellenérték nélkül a segítséget. Mindenkit képesítenünk kell arra, hogy mindennapi testi és lelki kenyerét megszerezhesse! Segíteni kell a testvéreknek ebben. Mindenkinek csak úgy lehet kenyere, ha *mindenki* kifejti erőit, ha a kezek, szívek, akaratok mind munkába állanak és közösen egymásért dolgoznak.

Atyám! Adj testemnek és lelkemnek kenyeret ahhoz, hogy megerősödjem, kifejlődjem a gyermekállapotból és a kenyeret meg tudjam és akarjam keresni és becsülni. Ezt kérem tőled és átértéssel és önérzettel imádkozom:

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!

És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek!

Nagy dolgot ajánlunk fel itt a mi Atyánknak! Miképpen, amilyen módon, mértékben mi megbocsátunk azoknak, akik ellenünk fordulnak, úgy bocsáss meg Te is nekünk, Atyánk! Akik ellened vétkezünk, ellened fordulunk!

Te bölcs vagy és Te jó vagy! Te akkor is *igazságot szolgáltatsz,* amikor nekünk megbocsátasz, felemelsz és újra életet adsz a szivünknek! A földi édesatya is meg tud a gyermeknek bocsátani. De nem mindenik és nem minden alkalommal, csak a kiválóak, az *igazságot nagyon tisztelők,* a nagyszívüek és nagylelkűek, csak akik Veled rokonok, azok tudnak igazán megbocsátani. Amikor Tőled azt kérjük: és bocsásd meg a mi vétkeinket, egyszersmind magunkat tökéletesíteni óhajtjuk az

Igazság, a Szeretet és a Béke szellemében! Nem azt jelenti ez a kérésünk, hogy a bűnt, a vétket ne üldözzük, hanem azt, hogy a bűnösnek adjunk alkalmat a megjavulásra és átalakulásra! Csodálatos ereje van az irgalomnak, a megbocsátásnak, a szeretetnek és a nagylelkűségnek. Új életet adhat! Teremtő ereje van! Hatására ember lesz abból, aki letört, árva volt és atyja lesz, a mi atyánk gyermeke lesz újra és testvéri közösségbe lép a többivel!

Imádkozzunk teljes szívvel, hittel:

És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

És ne vigy minket kísértésbe!

Félünk a kísértésektől, szabadulni szeretnénk tőle, de nem lehet. Kérünk téged, atyánk, hogy ne küldj reánk kísértéseket! De Te mégis küldeni fogsz, mert tervedbe tartozik, mert így nevelsz bennünket erőssé és erősebbé! Mily különös gondolat hogy Te kísértésbe *viszel* minket, Te, aki szeretsz és csak javunkat akarod! Igen, atyám, én megértem a Te szándékodat a kísértés eszköz neked, meghajlok akaratod előtt, amely engem céloz és mégis félek és mégis kérlek, mert oly nehéz ellentállani:

Óh ne vigy minket kísértésbe!

De szabadíts meg a gonosztól!

Nekem csak egy ellenségem van, saját magam! Minden baj ettől származik. Amit ma építek, azt holnap lerombolom! Tudom, hogy a Gonosz bennem lakik! Atyám! szabadíts meg a gonosztól! Adj erőt, hogy tökéletesedjem, uralkodjam a gonosz fölött, legyőzzem! Segíts ebben! Gondolkozom, miért van így? Miért kell ily óriási erőt kifejtenem? Mert ez az élet! A küzdelem az élet és én élek, bukom aszerint, amint ellentállok, vagy beleegyezem:

A gonosz: az érzéki vágy, az irigység, a rágalom, a féltékenység, a harag, a fékevesztett indulat, a részvétlenség, a gyűlölet stb. Törekszem arra, hogy ezektől megszabaduljak, minden energiámat erre fordítom, Atyám, segíts!

Hiszen ha úrrá lesznek, nemcsak engem pusztítanak, hanem általam és cselekedeteim által ártatlanokat is.

Mi Atyánk! Szabadíts meg a gonosztól! Szolga vagyok különben, rabszolga, minden szabadság nélkül! Ezt Te nem akarod, én sem akarom!

Mi Atyánk! Ki vagy a mennyekben! Megszenteltessék a Te neved, jöjjön el a Te országod, *legyen meg a Te akaratod!* miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. És ne vigy minket kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól, Amen!

Berta Ilona.

A NŐI INTELLIGENCIA KÉRDÉSE.

Heymans után.

Bevezetés.

E tanulmány 1915 őszén készült. Akkor Heinrich Gusztáv vállalta el kiadását az Olcsó Könyvtárban. Nyomdai és gazdasági okok lehetetlenné tették a megjelenést.

A tanulmányt változatlanul adom, mert jóllehet azóta rendkívül sok új adattal és tapasztalattal ismerkedtem meg további tanulmányaim folyamán, melyek a tételek megfogalmazásánál is hatottak volna, bátran merem állítani, hogy fejtegetéseim így is tökéletesen fedik az igazságokat.

Ma, mikor a társadalmi és vele a nőnevelés kérdései alapjokban nem élnek helyesen és világosan a köztudatban, szükségesnek tartottam, hogy ezt a tanulmányt közreadjam és a két egymással szemben álló tábort kérve kérjem, hogy a döntésnél ez adatokat és elveket szivleljék meg.

Én életem feladatául tűztem ki a nőneveléstan tudományos megírását. Ennek kidolgozása azonban csak a női testtan, a női lélektan és a nőnevelés története alapján lehetséges. Hosszú évek munkájára és tapasztalatgyűjtésre van szükség, hogy az adatokat összegyűjtve, a feldolgozáshoz lehessen fogni. E kutatásaimból egy részlet vázlatát most közreadom. A női intelligenciáról szól. A kérdésnek rendkívül nagy irodalma van. Majd valamennyit felhasználtam. Mégis szükségesnek tartottam, hogy valamelyik tudós gondolkodásához csatlakozzam, akinek adatgyűjtése és érvelése, eredménye a legtárgyilagosabb és leg-

elfogadhatóbb. A legjobb munka G. Heymans: Psychologie der Frauen c. művében (Heidelberg, 1910, 97—184. lapokon) a női intelligenciáról szóló fejezet. Adataim jórészét *a szerző engedélyével* innen merítettem, de okoskodásait csak kevéssé fogadtam el. Heymans a női intelligenciát inkább csak testi okokból magyarázza, s nem tartja tudományos és gyakorlati kiváló okoskodásokra alkalmasnak. Én pedig kutatásaim és okoskodásaim alapján a női értelmet a férfi intelligenciával egyenlőrangúnak tartom, bár más irányokban érdeklődőnek és másképen gondolkodónak. Szerintem a női lélek mai állapota a történelem folyománya, s megfelelő neveléssel a nők époly hasznos és értékes munkásaivá alakíthatók, mint a férfiak. Szóval eredményeim eltérők Heymansétól. Kötelességemnek tartom megemlíteni, hogy a szövegben idézett forrásműveken kívül felhasználtam még a következő könyveket:

Bebel: Die Frau und die Socialismus, Stuttgart, 1899.

Lange: Intellektuelle Grenzlinien zwischen Mann und Frau, Berlin.

Marholm: Zur Psychologie der Frau.

Bucura: Geschlechtunterschiede beim Menschen, 1913.

Der Unterschied der Geschlechter und seine Bedeutung für die öffentliche Jugenderziehung. Arbeiten des Bundes für Schulreform, No. 8.

Fritz Giese: Die Psychologie der Geschlechtunterschiede und die Koeducation. Archiv für Pädagogik, 1913.

Bäumer: Die Frau und das geistige Leben, Leipzig, 1911.

Cohn und Dieffenbacher: Untersuchungen über Geschlechts-, Alters- und Begabungsunterschiede bei Schülern, 1911.

Lenhossék: Az antropologiáról és teendőink az antropologia terén, 1915.

Dienes Valéria: Asszonyhibák, A nő értékéről, A nő, 1914. évf.

Bäumer—Lange: Handbuch der Frauenbewegung.

Havelock Ellis: Mann und Weib, Würzburg, 1909.

A. Wechsner: Vergleichende Psychologie der Geschlechter, Zürich, 1912.

Wirker István: A feminizmus, 1912.

K. Haase: Der Weibliche Typus, Leipzig und Berlin, 1915.

Ruttmann: Allgemeine Schülerkunde, Tübingen, 1917.

Lipmann: Psychische Geschlechtsunterschiede, Leipzig, 1917.

Bucura: Die Eigensart des Weibes, Wien und Leipzig, 1918.

Elismerem, hogy e kérdésről még sok más munka is szól, de valamennyit nem kutathattam át, sőt szűkre szabott helyem miatt a megemlítetteket sem dolgozom mind fel. Természetesen az én tanulmányomnak is vannak nagy fogyatkozásai. Talán nem is fejtem ki mindig elég világosan és részletekbe menően a női intelligencia tulajdonságait. Azt hiszem azonban, hogy lényegében megtaláltam a női lélek megértéséhez vezető útat. Szeretném, hogy a mai forradalmi időkben megszivlelnék e gondolatokat, ha iparkodnának a női lelket megérteni, megbecsülni és helyes irányban gondoskodni róla. E tanulmány elsősorban a nőneveléssel foglalkozók számára készült s azon tanítónő- és tanárnő-, tanító- és tanárképezdék számára, melyekben e téren a legellentétesebb irányban haladt a tanítás, mint ahogy kellene.

I.

A női intelligenciáról csak úgy beszélhetek, ha tudom, hogy mit értenek általában intelligencia alatt. Ahány pszichologus van, annyiféleképen határozza meg e fogalmat. Könnyebb arra a kérdésre megfelelnem, hogy kit tartok intelligensnek. E tekintetben legjobbnak tartom Heymans véleményét, de az övé sem teljesen helyes. Jobb híjján az övét fogadom el és ismertetem a következőkben:

Intelligensnek azt mondom, aki másoknál gyorsabban, vagy jobb, helyes belátáshoz jut. Mindegy, hogy ez a belátás elméleti vagy gyakorlati jellegű, általános, vagy különös esetre vonatkozó, tudatos következtetés vagy intuició eredménye. In-

telligens az, aki valamely tétel vagy cselekvés igazságára, célszerűségére jut, ami aztán helyesnek bizonyul. Intelligensebb az, aki ugyanazon adatokkal rendelkezve, mint mások, jobb belátáshoz, vagy gyorsabban jut.

Heymans szerint az intelligenciához 5 kellék szükséges. A külső feltételek: a szükséges ismeretek és a higgadtság, melyekre azért van szükség, hogy a gondolkodáshoz szükséges anyagot szolgáltassák. A belső feltételek: az erős érdeklődés, a mozgalmas képzelet és a másodlagos tevékenység megfelelő kifejlődése. Ez utóbbi 3 alkotja a gondolkodás integráló tényezőit (Gerhardi: Das Wesen des Genies, Berlin, 1897, 6. l. Petzoldt: Einführung in die Philosophie der reinen Erfahrung, Leipzig, 1900, II. 231.). Valamelyik tényező hiánya, vagy kisebb fokú fejlettsége befolyásolja a szellemi munka értékét.

1. Szükség van először a kellő adatokra, ismeretekre.

2. Az adatoknak teljes mértékben rendelkezésemre kell állaniok. Heves érzelem, vagy erős előítélet hatása alatt nem szabad az adatok egy részét mellőzni.

3. Egyenlő ismeretek és egyenlő higgadtság mellett az egyik ember sokkal jobbat produkál, mint a másik. Ezt intelligenciájuk különbsége okozza. Ha megkérdezem tőle, hogy miképen jutott a jobb eredményhez, nem fogja tudni megmagyarázni. Gondolkodott, különböző lehetőségek jutottak eszébe és azok közül választott. Jobb szellemi munkájának oka az lehetett, hogy intenzivebben, jobban érdeklődött problémája iránt, nem engedte magát zavaró képzeletekkel és benyomásokkal attól eltéríteni.

4. A jobb szellemi eredményt azonban okozhatta az is, hogy jobb és távolabb álló lehetőségek jutottak eszébe. Tehát élénkebb, mozgalmasabb a képzelete, mely választásra gazdagabb készletet nyujtott.

5. Intelligensebb az, aki a lehetőségek között jobban tud választani, mint más. Az ilyen teljesebben és pontosabban mérlegeli az egyes lehetőségek előnyeit és hátrányait. Az összes lehetőségek ezek összetartása és mérlegelése csak egyszerű

esetekben lehetséges. Ha a probléma bonyolódott, s sok lehetőség előnyeit és hátrányait kell összehasonlítani, a tudat területének korlátolt volta kizárja az egyszerre való áttekintést. Ilyenkor a tárgyilágos választás csak úgy lehetséges, ha a képzetek másodlagos tevékenysége megfelelő. A képzetek ugyanis az öntudat küszöbe alatt vannak, ha azonban lelki hatóerejük nem szünt meg, akkor a megfontolásban szinte teljes erővel részt vesznek. Akinél tehát a másodlagos tevékenység erősen fejlett, az a terjedelmes képzetkomplexum lehetőségei közül is könnyebben fog választani. A különböző lehetőségek mérlegelése közben a feladat képzetét kiszoritják a tudatból, de ennek másodlagos tevékenysége nem engedi, hogy a gondolatok elkalandozzanak. A másodlagos tevékenység szabályozza a képzelet működését, mely mindig új megoldási lehetőségeket tár fel, de a feladat megoldásának képzete másodlagos erejével asszociáló központtá lesz, előhívja a megfelelő képzeteket, nem engedi megjelenni a meg nem felelőket.

Lényegében ez az öt tényező működik a mindennapi és a geniális gondolkodási folyamatoknál, melyek között csak fokozati különbség van.

Ha a tudósok életrajzát olvasom, mindenütt ezen tényezőket találom. Tudása és tudatterülete rendkívül széleskörű. Ismeretein uralkodik, vagyis azok mindig rendelkezésére állanak. Érdeklődése erős és kitartó, hónapokon, sőt éveken keresztül foglalkozik egy problémával. Képzelete gazdag, mozgalmas, kormányozható, a körülményekhez képest majd szemléletes, majd kombinativ, minden új tényre és problémára magyarázó és megoldási kísérletekkel reagál. Másodlagos tevékenysége sokoldalú és erős, a tapasztalatok utóhatása kitartó és rendszeres. A gyújtópontban levő problémával valamilyen kapcsolatban levő képzetek erős hatóerejüknél fogva előtérbe lépnek. A feladat megfeszítően érdeklő volta vezeti a képzelőtehetséget, mely szerencsés ötletre, hipotézisre törekszik, amely azután központtá válik. A másodlagos tevékenység az ezer egymásba össze-vissza fonódó gondolatok, tények, elméletek közül finom

érzékkel, ösztönszerű biztonsággal találja meg a megoldásra alkalmast, mérlegelve és megbírálva az összes megkísérlett megoldás elfogadhatóságát.

A művészek alkotásához is nagyjában ugyanezen kellékek szükségesek. De mivel alkotásának értéke nem a tapasztalati valósághoz való vonatkozásától, hanem esztétikai hatásától függ, a művészeknél a rendkívül fejlett másodlagos tevékenység mellett, vagy helyett az esztétikai hatások iránt való jellegzetes fogékonyság szükséges.

Ha a kisebb vagy nagyobb nivójú új, helyes meglátásra jutó szellemi műveletnél az egyik vagy a másik tényező hiányzik, kisebb vagy nagyobb mértékben, akkor különböző gondolkozásbeli tipusok keletkeznek.

Akiben hiányzik az erős érdeklődés, az értelmes, sokat tud, helyesen gondolkozik, kitünő megjegyzéseket tesz, alaposan kritizál és vitatkozik, eredeti eszméi is vannak, de nem használja ki azokat, nem akar semmit, terméketlen.

Akiben a képzelet hiányzik, szorgalmas tudós, ismeri tudományának egész irodalmát, kitünő tankönyveket és magyarázatokat ír, részletkutatásai is érdemesek és gondosak, de sohasem tör új utat.

A képzetek sokoldalú és rendezett másodlagos tevékenységének hiánya gyakran a genialitás látszatát kelti, mely elkápráztat és tévútra vezet. Ha a másodlagos tevékenység teljesen hiányzik, akkor olyan emberekkel van dolgunk, akiket pillanatnyi benyomások és ötletek uralnak s azok szerint mindig más s más nézeteket vallanak, meggyőződéssel és határozottan, néha szellemmel és elmeéllel, anélkül, hogy a létező nehézségekkel sokat törődnének. Akiben a másodlagos tevékenység egyoldalúan fejlődött ki, az szisztematikus tipusú. Ez bizonyos, saját vagy idegen gondolatkomplexumnak él, mindent ebből a szempontból néz, itél meg. Nála tehát csak ez fejt ki erős másodlagos tevékenységet, másnak alig enged hatást.

Vannak más tipusúak is. A tépelődőknél van érdeklődés, de hiányzik a képzelet és a másodlagos tevékenység. A képze-

lődőknél van képzelet, de nincs érdeklődés és másodlagos tevékenység. A szokásgondolkodóknál van másodlagos tevékenység, de hiányzik az érdeklődés és a képzelet.

A másodlagos tevékenység kisebb mértéke felületességet, az érdeklődés, a képzelet teljes hiánya az ostobaságot okozza.

II.

Az előbbi fejtegetések alapjairól áttérek és vizsgálom a női intelligenciát. Amikor a női intelligencia tanulmányozásához fogok, rögtön előtérbe jut az a vélemény, hogy a női intelligencia főleg értékben különbözik a férfiakétól (Schuyten: L'éducation de la femme, Paris, 1908, 124—125). Ez azonban teljesen hibás felfogás. Az intelligenciák összehasonlítása ugyanis rendkívül nehéz feladat. Az intelligencia nem egyszerű lelki jelenség, hanem összetett tevékenység, több egyszerű összeműködése. Ezekből egyesek inkább a nőknél, mások inkább a férfiaknál találhatók meg. Leghelyesebb ezért, ha teljesen elfogulatlanul gyűjtöm össze a női intelligencia megvizsgálására rendelkezésre álló adatokat, azokat rendezem s a kérdést így elemezve, világítom meg és jutok el szintetikus magyarázathoz.

Ha a történelmi módszerrel akarok dolgozni, akkor nem sokra megyek. A tudományok, művészetek, a technika története szerint a legnagyobb lángelmék, a legkiválóbb újjáalkotók csak férfiak voltak és a kisebb rangúak is nagyrészt azokból kerültek ki. Mantegazza szerint (Psychologie des Weibes, Jena, 1893, 379. l.) a kiválóságoknak csak 4—5%-a nő, Bourdet szerint (Marion: Psychologie de la femme, Paris, 1900, 206. l.) 54.000 találmány közül csak 6 származott nőktől. Nézetem szerint azonban e kérdést nem lehet statisztikával eldönteni. Majd minden tudományban, művészetben, technikában sok kiválót alkottak a nők is, de arról senki sem tehet, hogy ezeket nem jegyezték fel, nem méltányolták, nem fedezték fel. De arról igenis tehetnek, hogy a viszonyok a nőkre nézve időben

visszafelé menve fokozatosan kedvezőtlenebbek voltak. Itt például megemlítem Germain Julia és Kovalevszky Zsófia nevét, akik sok kiváló férfi matematikusnál kitünőbbek voltak, tehát oly tudományban, melynek tehetségét a nőktől el szokták vitatni.

Azt a tényt, hogy a nők a tudományban, a művészetben, a technikában nagyot nem alkottak és genialitásukkal nem tüntek ki annyira és oly nagy számban, azt Heymanssal ellentétben, társadalmi és nevelési körülményekkel magyarázom. A társadalmi és nevelési viszonyok napjainkig kedvezőtlenek voltak a nők intellektuális tehetségeinek kifejlődésére. A leányok nevelésében és iskoláztatásában mindig kisebb szerepet játszott a tudományos hajlamok, a gondolkodás kifejlesztése, követelése, mint a fiúkénál. Így a leányok felületesekké váltak. Legfeljebb érzelmi és kedélyképzésben részesültek. A férfiak nem értették meg a női lelket és lebecsülték. A felsőbb fokú iskolákat és képzést elzárták előlük. Semmiféle hivatalba nem vették fel őket. Hiányzott tehát a gyakorlati ösztönző erő. De elveszett az ideális hajtóerő is. A tanult és tudós nőkkel szemben mindig nagyfokú elfogultság és előítélet uralkodott. Így tehát a boldog házasságra való kilátás is kockáztatva volt. Mindezen okokból nem csodálkozom, hogy a nők természettől meglevő tudományos, intellektuális képességeik ellenére sem alkottak nagyobbat, a legkiválóbbat.

Azt mondják, hogy a nők rájuk nézve kedvező körülmények között sem bizonyították be e képességeiket. Felhozzák például a renaissance korát. Kétségtelen, hogy e korban a nők számára kedvezőbbek voltak a körülmények, de semmiesetre sem voltak egyformák a férfiakéval. A nők e korban tényleg többet és nagyobbat alkottak, mint az előző évszázadokban. De máról-holnapra természetesen nem változhattak meg a körülmények. Felhozzák továbbá az apácákat. Elismerem, hogy sok és tehetséges művelt női lélek élt zárdákban. De ezeknek kiképzése és helyzete nem volt azonos, egyenlő a férfiszerzetesekével. Műveiket nem igen jegyezték fel, őrizték meg, pedig

biztos vagyok, hogy rengeteg származik tőlük. De még így is elég ismeretes, elég marad fenn, csak nincsenek kellőleg feldolgozva, ismertetve, értékelve. Ehhez érzék is kellene. Ez pedig kevés kutatónkban van meg.

Nem fogadom el azt sem, hogy a nőknek kisebb tehetségük volna a zenéhez, festészethez, költészethez. Sokan úgy vélik, hogy a nőnevelésben oly nagy szerepet játszik e három művészet, a nők közül többen foglalkoznak azokkal, azért nem értik, hogy miért nem alkotnak a nők e művészetekben. Alkottak, eleget és jól, csakhogy a történet a maga elfogultságával csak a férfiakkal tudja megérteni és méltányolni. Majd ha elérkezik az a korszak, amikor a történelem egyforma igazságot fog szolgáltatni a férfi és a női munkának, léleknek és értéknek, akkor lehet majd e kérdést eldönteni.

Dr. Bittenbinder Miklós.

(Folytatjuk.)

A BOLSEVIZMUS ÉS AZ ERZSÉBET-NŐISKOLA.

A bolsevizmus, miként a halál, nem kedvezett semmi szépnek, semmi épnek. Természetes tehát, hogy az Erzsébet-Nőiskola felé is kinyújtotta sovány, piszkos kezét. Megtépázott bennünket, fojtogatott bennünket, mérhetetlen keserűséget nyeletett velünk, egyik társunkat fogságra is vetette; de tönkre még sem tehette szép intézetünket; még csak tulságos nagy kárt sem tehetett benne. A titkosan kommunista Peidl-kormány bukása után persze rögtön erélyesen rávertünk gonosz körmére és akkor boldogan föllélegzelve, végre ismét elénekelhettük a Hymnust. Már nem halkan és titokban, mint négy hónap alatt annyiszor, hanem megint nyiltan és hangosan. S mivel tudom, hogy a Nemzeti Nőnevelésnek sok olvasóját most is gyöngéd lelki kötelékek fűzik az Erzsébet-Nőiskolához, azért a következőkben röviden be akarok számolni drága iskolánknak a bolsevizmus alatti sorsáról.

A hóbortosak és gazemberek szövetségéből született magyarországi bolsevizmus magát az Erzsébet-Nőiskolát az első hetekben még érintetlenül hagyta. Csak éppen, hogy a tanári testületet is bekényszerítették a Magyarországi Tanítók Szakszervezetébe, holott kivétel nélkül mind utáltuk — nem a szocializmust, hanem a romboló szellemnek azt a termékét, melyet itt Magyarországon szocializmusnak mertek elkeresztelni. Egyébként nem cselekedhetvén, megválasztottuk tehát bizalmiainkat, lefizettünk fejenként 15 vagy hány koronákat, s ezzel állítólag mi is szocialistákká lettünk, csak még Varjas Sándor dr. úrnak a beszédjét kellett előbb végighallgatnunk. De ez aztán elég keserves kötelesség volt, és olyan megalázó, hogy ha száz évig élek sem

fogom elfelejteni. Ez úgy történt, hogy egy szép áprilisi napon az egyetem aulájába citáltak bennünket, hogy megalakítsuk a tanítói szakszervezet főiskolai szakosztályát. Összegyült ott e végből valamennyi budapesti főiskolának tanári kara, igazán elmondhatni, hogy Magyarország tudományos életének színe-java. S mikor együtt voltunk valamennyien, nagyrészt tudományos munkában és becsületben megőszült, tiszteletreméltó urak, akkor felült a pódiumra egy horgas orrú, kócos hajú ifjú, hogy a párt megbízásából «beszervezzen» bennünket. Előbb röviden megleckéztetett, hogy mi eddig milyen reakciósok, sőt hazaffyak voltunk, aztán meg hosszasan eldicsekedett azzal, hogy ők néhányan, galileisták és egyébb «intellectuel»-ek, hogyan dolgoztak ezzel szemben már évek óta a munkásság forradalmasításán, a burzsoa-társadalom aláaknázásán, a haza és vallás elavult fogalmainak hatálytalanításán, és hogyan sikerült nekik végül a hadsereget is szétzülleszteniök. «Hogy ennek következtében bejöttek a csehek, az oláhok, a szerbek? — Nű, majd kimennek megint.» Ezzel el lévén intézve Magyarország területi épségének kérdése, még csak azt kötötte lelkünkre, hogy visszatérve katedráinkra ezentúl az «új szellem» értelmében tanítsunk, s ezzel nagy kegyesen elbocsátott bennünket.

Az *új szellem*mel különben nemsokára bővebben is nyilt alkalmunk megismerkedni, mert a közoktatasügyi népbiztosság ugyanis ápr. 30-án rendelkezési állományba helyezte Berta Ilonát, ami mindannyinktól tisztelt és nagyrabecsült igazgatónkat, és kinevezte helyébe «iskolavezető»-nek — Berzeviczy Gizellát.

Ez a kinevezés nagyon meglepte a tanári testületet, mert addig soha hírét sem hallottuk nevének, még kevésbé persze a magyar nőnevelés vagy a tudomány terén szerzett érdemeinek, amelyek őt méltóvá tehették volna e díszes állásra. De mikor megjelent közöttünk, Dob-utcai éneklő hanglejtéséből csakhamar sejteni kezdtük, hogy ki ő és merre van hazája, s néhány nap lefolyása alatt már sok egyebet is megtudtunk az ő multjáról. (Ezen értesülések sorából még a Nemzeti Nőnevelés kényes hasábjain is bátran megírható annyi, hogy nem 1 K-s bélyeg árán,

hanem örökbefogadás útján szerezte a szép Berzeviczy nevet). Ilyen körülmények között tehát azt határoztuk, hogy kényszerűségből egyelőre beletörődünk ugyan az Erzsébet-Nőiskolának e hallatlan megszégyenítésébe, de az első tanári értekezleten egy szóval sem üdvözöljük körünkben Berzeviczy Gizellát, és, bízva a jobb jövőben, Berta Ilonától sem búcsúzunk el.

Berzeviczy Gizella, iskolavezetői működésében mindvégig teljesen méltónak bizonyult — nem ugyan díszes állására, hanem bolsevista gazdáinak bizalmára, mert az első perctől kezdve szóval és tettel, s a növendékek és tanárok körében egyaránt, buzgó terjesztője volt a bolsevista *új szellem*nek. A nyomtatás ma szörnyű drága s a Nemzeti Nőnevelés hasábjai se tűrnek el mindent, azért csak néhány példával fogom megvilágítani Berzeviczy Gizella szereplésének minőségét. A felsőbb leányiskolában az eltörült hittanórák helyett «társadalom-tudományt» adott elő. E címen egyebek közt ilyeneket tanított: mikor az emberek meggazdagodtak, akkor találták ki azt a huncutságot, hogy ők az Istentől származnak; Marx sokkal nagyobb ember volt mint Krisztus, mert Krisztus csak igérte, hogy megváltja a világot, de Marx meg is váltotta; elmúlt már az az idő, mikor szüleiknek és tanáraiknak vakon engedelmeskedniök kellett, akármilyen nagy marhák voltak is; a legnagyobb gazemberek a papok, a bírák és a katonatisztek. A bennlakó növendékeket időnként maga köré gyűjtötte s fölolvasta és magyarázgatta nekik a «Népszavá»-nak és a «Vörös Ujság»-nak egyes vezércikkeit. Berta Ilonát «az Erzsébet-Nőiskola politikai presztizse érdekében» kilakoltatta igazgatói lakásából. Mikor Vásony Lajos dr. kartársunkat ellenforradalmi vádak miatt elfogták, hallgatói kérvényt akartak benyújtani az ő érdekében a forradalmi törvényszék elnökéhez, de Berzeviczy maga elé idézte őket s a legsúlyosabb fenyegetésekkel megtiltotta nekik, hogy bármit is tegyenek Vásony érdekében. Hogy milyen erkölcsi kioktatásban részesítette mind a tanárnőképző főiskola hallgatóit, mind pedig az intézetnek tisztességes cselédjeit, azt talán nem kell okvetlenül e szemelvények sorában is elmondani, hiszen ezt a törvényszéken is valószínű-

leg csak zárt ajtók mögött fogják tárgyalni. Egyénisége és magaviselete, nyilatkozatai és tettei alapján a tanári testület egészében véve azt a benyomást szerezte róla, hogy valósággal klaszszikus példánya az orosz-zsidó anarchista-nihilista nőnek; annál veszedelmesebb, mert tagadhatatlanul igen éles esze van.

Berzeviczy Gizella azonban nem sokáig maradt az *új szellem* egyedüli terjesztője az Erzsébet-Nőiskolában, mert a közoktatási népbiztosság május 3-án egyszerre nyolc új tanárt nevezett ki a tanárnőképző főiskolához, még pedig valamennyit a VI. f. o.-ba, holott a főiskola régibb tanárai, még a legidősebbek is, akkor még mind csak a VII.-ben voltak. Kéretlenül és szükségtelenül történt ez a tömeges kinevezés, tehát nem lehetett egyéb célja, mint hogy az újonnan kinevezett hölgyek és urak segítségére legyenek Berzeviczynek a régi tanárok és a növendékek *reakciós* és *hazaffyas* tömegének forradalmasításában. Hogy a népbiztosságot Berzeviczy Gizella szellemi vezérkarának megválogatásában egyéb szempont is vezette volna, mint a kiszemeltek megbízható bolsevista volta, az aligha valószínű, mert az egész, nagyon is tarka társaságban legföljebb egy-kettő volt olyan, akit talán tudományos képzettsége is alkalmassá tett volna főiskolai tanárságra. Hogy a nyolc közül hat nem «magyar» volt, azt csak mellékesen említem, mert hiszen ez, ismerve a bolsevizmus természetrajzát, egész bizonyosan csak puszta véletlenség; de volt közöttük olyan kiváló férfiú is, aki megrettenve annak a tárgynak a tanításától, amelyre kinevezték, más tárgyat kért, s mikor ezzel sem tudott megbirkózni, még egy harmadikkal is megpróbálkozott; volt közöttük olyan, akit a német nyelvészetnek főiskolai színvonalon való tanítására legföljebb csak az képesíthetett volna, hogy régebben egy pár magyar verset firkált; volt olyan, aki őszintén bevallotta, hogy őt a tanácskormány nem azért küldte ide, hogy vegytant tanítson, hanem azért, hogy forradalmasítsa a hallgatókat, s aki azzal dicsekedett, hogy már 5—6 évvel ezelőtt is hirdette tanítványainak a kommunizmus gyönyörű eszméit, mikor más tanárok talán még azt sem tudták, hogy mi fán terem a kommunizmus;

volt olyan, aki a proletárdiktatura bukása után megszökve, 650 K hivatalos pénzt is elvitt magával; nem utolsó az a cifra eset sem, hogy az egyik hölgy egy férfi-kollegáját, aki a házasság kérdésében nem értett vele egyet, azzal tromfolta le, hogy: «No, akkor maga nem is igazi kommunista!» Nem utolsó ugyan, sajnos, de legyen belőle már elég. «A példa fáj!» — lehetne fölkiáltani Arannyal és «Szent Kleofás, mily karaván!» — Petőfivel.

Hogy mennyire hanyatlott ilyen körülmények között nemcsak az előadásokon a komoly tudományos érdeklődés, hanem általában is az egész intézetben a rend és a fegyelem, pedig enélkül nincsen eredményes munka, azt el lehet képzelni. S így azt is el lehet képzelni, hogy mekkora volt az örömünk, mikor augusztus 6-án reggel megtudtuk, hogy József kir. herceg kinevezte a Friedrich-kormányt. Mivel szerencsés véletlen következtében aznapra úgyis össze volt híva az Erzsébet-Nőiskola mindkét tanári testületének együttes értekezlete, rögtön elhatároztuk, hogy intézetünk veszélyeztetett érdekeire való tekintettel, be nem várva felsőbb hatóságunknak erre vonatkozó rendelkezéseit, hanem egyedül csak rendületlen hazafias hűségünkre támaszkodva: még ezen az értekezleten elvégezzük az elkerülhetetlenül szükséges nagytakarítást. Ennek következtében az áll. Erzsébet-Nőiskola két tanári testülete augusztus 6-án, délután 4 óra 15 perckor először is kimondta, hogy *Berzeviczy Gizellát sem tudományos, sem nemzeti, sem erkölcsnevelési szempontból nem tartja méltónak arra, hogy az ország első nőnevelő intézetének élén álljon, s azért fölszólítja, hogy az igazgatói teendőket adja át azonnal Vásony Lajos dr. tanár úrnak.* Másodszor pedig kimondta, hogy a leendő polg. isk. tanárnők képzésében csak olyan tanárok vehetnek részt, akik *mind tudományos, mind nemzeti szempontból egyaránt kifogástalanok*, s ennek következtében fölszólítja a névszerint fölsorolt nyolc tanárt, hogy *szüntessék meg azonnal a tanárnőképző főiskolával kapcsolatos bárminemű működésüket és hagyják el az intézet épületét.*

Elismerjük, hogy ehhez a cselekedethez nem volt törvényes

jogunk, de valljuk, hogy volt hozzá hazafias és erkölcsi jogunk. Ezt nyilván az érdekeltek is érezték, mert ellenkezés nélkül teljesítették a tanári testületnek ünnepélyes komolysággal kifejezett akaratát. Berzeviczy Gizella távozása előtt csak azt jelentette ki, hogy eszméi egyelőre megbuktak ugyan, de ha másképpen nem lehet: «a föld alatt, a katakombákban is a kommunizmusért fog agitálni!» A távozó tanárok egyike pedig újjával bedugta mindkét fülét, hogy ne kelljen hallania a Hymnus gyűlölt hangjait. Annak szomorú emlékezetéül, hogy nálunk 1919-ig még ilyen tanárok is taníthattak, idejegyezzük soha el nem felejtendő nevét: *Pécsi Berta dr.*

A teljesség kedvéért még csak arról kell beszámolnom, hogy mivel Vásony Lajos dr. kartársunk a reá bízott tisztet egyéb elfoglaltsága miatt nem vállalhatta, a tanári testület Horger Antal dr.-t bízta meg törvényes igazgatónknak, a Budapesttől akkor éppen távol levő Berta Ilonának helyettesítésével. A további rendcsinálásnak még elég nehéz munkáját aztán már ő végezte el, de ugyancsak ő végezhette el Berta Ilona lelkes fogadásának és igazgatói jogkörébe való ünnepélyes beiktatásának kellemes előkészületeit is.

A mi várva visszavárt kedves igazgatónk az akkori nehéz közlekedési viszonyok miatt csak augusztus 20-án este 10 órakor érkezhetett haza. A késő esti idő dacára is a tanári testületnek és a növendékeknek igen nagy csoportja fogadta őt az intézet kapujában s a Hymnus eléneklése és kölcsönös szíves üdvözlés után bekísérte alaposan kitakarított, kedves bútoraival újra berendezett és hálás növendékeitől virágokkal ízlésesen díszített lakásába. Másnap délelőtt pedig a tanári testület ünnepi gyűlés keretében ismét beiktatta őméltóságát igazgatói székébe. E két szép nap tapasztalatai remélhetőleg elfelejtették vele az elmúlt hetek sok keserűségét és megnyugtatták róla, hogy önfeláldozó tanitói és nevelői munkája nem volt eredménytelen. Mert az Erzsébet-Nőiskolában csak sziveket arathat az, ki egész életében mindig csak szeretetet vetett.

De a teljesség kedvéért, őszinte szomorúságomra, végül még

arról is be kell számolnom, hogy a bolsevista eszmék csillogása a polg. isk. tanárnőképző főiskolának néhány hallgatóját is többé-kevésbé elkábította, sőt a felsőbb leányiskola tanári testületének három régibb, nem a tanácskormány által kinevezett tagja is behódolt a vörösöknek. Az előbbiek ügyét a tanári testület a maga hatáskörében már végleg elintézte, az utóbbiak ügyében most van folyamatban az ú. n. igazoló eljárás. Azok ügyéről tehát már nincsen okom, ezek ügyéről viszont még nincsen jogom a nyilvánosság előtt bővebben megemlékezni.

Berzeviczy Gizella pedig előbb az ügyészség fogházában, azóta Hajmáskéren, az internált kommunisták táborában várja megérdemelt büntetését.

H. A.

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

† **dr. Herich Károlyné született Kammer Karolina,** korunk egyik legnemesebb női egyénisége húnyt el váratlanul február 19-én. Nagy részvét mellett temettük el február 22-én a kerepesi temető halottasházából. *Nagy részvét mellett;* mert az utolsó 30 esztendő alatt alig volt a fővárosban olyan szociális vagy karitativ intézmény, melyért ő ne áldozott, melyért ne fáradott, melyet nagy szíve szeretetének melegével ne gyámolított volna. Nem csoda, hogy mély bánattal és hálatelt szívvel vették körül koporsóját az *összes* fővárosi női egyesületek küldöttei. Hiszen még azok is, melyektől esetleg távolabb állott, megjelentek kegyeletüknek, tiszteletüknek, hódolatuknak kifejezésére a virágok özönével borított ravatala mellett. S a családtagok, barátok, tisztelők tömegében sokan voltak olyanok, kiket Herichné halála tett igazán árvákká, mert benne leghívebb pártfogójukat, vigasztalójukat, segítőjüket vesztették el. Nem is fértek el a gyászolók a halottasház ravatalos termében sem a folyosón; a szabad ég alatt várták be gyászszertartást, hogy a meleglelkű asszony kihűlt porait örök nyugvó helyére kisérhessék. Ritkán is kelt elmúlás ilyen igaz bánatot, ritkán érinti a társadalomnak ilyen sokféle és ilyen széleskörű rétegeit. Pedig Herich Károlyné a csendben, csaknem titokban dolgozó magyar asszonyok közül való volt, aki sohasem szerepelt a fórumon, sohasem kereste a népszerűség virágait, hanem teljes önzetlenséggel, elismerést sem várva dolgozott a nép jólétéért. Csak a népkonyhákban, a Népházban, a Keresztben és más gyógyítóintézetekben kifejtett munkásságára kell rámutatnunk. És rá kell mutatnunk arra az áldásos munkásságára, melyet olvasóink folyóiratunkból is, saját tapasztalatukból is jól ismernek, mellyel a magyar tanítónők *Mária Dorothea Egyesületének* fejlődését 30 éven át biztosította. Koszorú helyett az egyesület Herich Károlyné nevében és szellemében a jó cselekedetek virágaival áldoz ügyvivő alelnöke emlékezetének. (*Koszorúmegváltás címén* pénzadományokat gyűjt a Tanitónő Otthona részére. Az e célra szánt összegeket kérjük egyenesen a Tanitónők Otthonába, X. Orczy út 6. szám alá küldeni.) Az egyesület kegyeletének kifejezésére a március 2-án tartott választmányi ülésén kívül március hó folyamán még gyászünnepet is rendez, melyen Berta Ilona nagyszabású beszédben fogja méltatni az elhunyt nagyasszony erényeit, kövelendő például állítva azokat minden idők asszonyai elé. Folyóiratunk is e beszéd közlésével rójja le kegyeletét Herich Károlyné iránt. Ma — lapunk zártakor vevén a gyászhírt, — csak őszinte fájdalmunk, részvétünk kifejezésére szorítkozhatunk.

*

Magyar asszonyok egyesülése. A Katolikus Nők Országos Szövetsége és a Protestáns Nők Országos Szövetsége megalkotta a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségét. Ez a szövetség a következő szép és lelkes fölhivást adta ki:

Asszonyok és leányok! Egyesüljünk valamennyien a «Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségében». Hazánk sorsdöntő kérdéseiben a a magyar asszonyoknak is állást kell foglalnia. Bennünket nem szaggatnak szét azok az ellentétek, melyek a férfipártokat a multban egymással szembeállították. Mi a nagy politikában csak szenvedő hazánk sebét látjuk és keressük a módot gyógyítására. Tenger bajunkban a három legfőbb: hogy elernyedt a nemzeti érzés, megingott a keresztény világnézet és megbomlott a közrend. Követeljük tehát, hogy a kormányzást egészséges, magyar fajszeretet irányítsa, mely hazánk területi épségéhez a végsőkig ragaszkodik. Követeljük, hogy Magyarországot abban a keresztény szellemben vezessék, mely szeretet és nem visszavonást hint szét a lelkekbe. Követeljük, hogy állitsák helyre a közbiztonságot, vessenek véget az anarchiának, mely fejét országszerte fölütötte, mert különben győztes külellenfeleink szóba sem állanak velünk, idebent pedig megbénul minden termelő, minden alkotó munka. Végül követelünk mi is, mint bárki, más, a dolgozó tömegek valódi érdekeit felkaroló, a társadalmi ellentéteket áthidaló erőteljes szociálpolitikát. Követeljük a magántulajdon elvének fentartása mellett, annak a szükséghez mért korlátozását, úgy a birtokviszonyok reudezése terén, mint a kapitalizmus túlhajtásaival szemben — olyan korlátozást, mely a termelés folytonosságát nem akadályozza. A pártpolitika ezer kisebb-nagyobb kérdésével mi most nem foglalkozunk, a magyar nők érdekében azonban a szociális reformok egész sorát tartjuk szükségesnek. A nők emberi politikai jogainak fentartását és gyarapítását. Általános egészségügyi reformokat. A család gazdasági és erkölcsi védelmét. Fokozott gyermekvédelmet úgy a család keretén belül, mint azon kivül. A nevelés nemzeti, vallási, erkölcsi és jellemképző irányítását. A kereső nő gazdasági és társadalmi védelmét. A szociális gondolkodás és hazaszeretet erősítését. Magyar asszonyok és leányok, akiknek hazánk sorsa a szivén fekszik csatlakozzatok a szövetséghez, hogy emberi és nemzeti céljaink elérésében erősek és egységesek legyünk. A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége.

A Katholikus Nők Országos Szövetsége nevében a következők irták alá a proklamációt: gróf Károlyi Gyuláné, Latinovits Róza, Novák Mártonné, Szegedy Maszák Aladárné, gróf Zichy Rafaelné.

A Protestáns Nők Országos Szövetsége nevében: Dessewffy Emma, Perczelné Kozma Flóra, Raffay Sándorné, dr. Szilassy Aladárné, Varga Gyuláné.

A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége nevében: gróf Apponyi Albertné, Czeke Marienne dr., gróf Dessewffy Emilné, Ritoók Emma dr., Rosenberg Auguszta, Somló Sári, Tormay Czeczilla, Vay Gáborné.

*

A polg. isk. tanárnőképző főiskola életében a következőkről kell röviden számot adnunk. A népbiztosság által május elején ren-

delkezési állományba helyezett igazgató visszahelyeztetéséről lapunk más helyén van szó. Itt röviden csak annyit: *Berta Ilona* visszajött s régi ügybuzgósággal vezeti újra az Erzsébet-Nőiskolát, megküzdve azzal a sok nehézséggel, amivel ma hazánk első nőiskolájának vezetése jár. A minisztérium az állását augusztus folyamán újra elfoglaló igazgatót, mint főiskolánk igazgatóját az V-ik fizetési osztályba léptette elő s ezzel egy négyévtizedes fáradhatatlan munkásságot jutalmazott s a női munkakörnek kellő értékelését fejezte ki.

*

Dr. Vásony Lajos a vegytani és ásványtani tanszék tanára, aki 1906 óta működött a főiskolánkon s akit kartársai csak úgy mint tanítványai csak szeretni és tisztelni tudtak, mindnyájunknak őszinte sajnálatára nyugdíjaztatását kérte a minisztériumtól. Távozása mindnyájunknak nehezére esett, mert benne mi tanárok egy őszinte jó barátot nélkülözünk körünkben, aki mindig magáévá tette bármelyikünk ügyét-baját s azért önzetlen lelkesedéssel síkra szállt, s aki páratlan munkaszeretetével és szaktudományának mintaszerű fejlesztése s megszerettetésével mindnyájunk igaz megbecsülését vívta ki. De talán még jobban fájlalják távozását tanítványai, akiknek a szó legnemesebb értelmében lelkes vezetője s buzdítója volt s akiről igazán elmondhatjuk, hogy tanítványai között tanítványainak élt s a kémiai tudományt megszerettetni tudta azokkal, akik őt oly nagyon szerették és becsülték, hisz ezzel csak kis mértékben viszonozták azt, amit professzoroktól napról-napra tapasztaltak. Mint e lapnak volt szerkesztőjétől s derék munkatársától azzal búcsúzunk e helyütt, hogy lapunkról nem fog megfeledkezni s egy-egy tanulságos cikkel fenntartja velünk az összeköttetést. Ad multos annos!

Dr. Vásony Lajos tanszékére a közoktatásügyi minisztérium 1919. nov. 19-én *dr. Jugovics Lajost* nevezte ki.

Dr. Székely György a pedagógia és filozófia tanára saját kérelmére a testvér-főiskolához helyeztetett át. Tőle nem búcsúzunk e helyütt, hisz ő, mint a budai pedagógium professzora továbbra is összeköttetésben van velünk s reméljük, hogy lapunkról sem feledkezik meg alkalomadtán. Helyét a minisztérium *dr. Nagy József* halasi tanárral töltötte be.

A földrajzi tanszékre a minisztérium *dr. Kogutovicz Károlyt* nevezte ki, s ezzel a földrajzi tanszék megfelelő ellátása elintéztetett.

A növénytani tanszékre a minisztérium *dr. Gombocz Endre* Veres-Pálné-utcai leányközépiskolai tanárt szolgálattételre osztotta be.

Csemez Józsefet a fizika tanárát a minisztérium f. tanévre szabadságolta s helyettesítésével *dr. Batta Istvánt* bízta meg.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Ifj. Gonda Béla «**Jó modor, jó társaság. Az uri elegáns élet művészete**» című könyve néhány hónappal ezelőtt jelent meg a könyvpiacon. Soha jobbkor! Mint valami «memento» lép előnkbe, mintha mindnyájunkat arra figyelmeztetne: En, Jó modor, Jó társaság, Életművészet öröktől fogva vagyok és leszek! Hiába akar a mai korszellem, a mai nyomorúság, megsemmisíteni, elüldözni, elfelejteni! Lehetetlen ez! Nagyobb erők dolgoznak érdekemben. A legnagyobb Életművész, Világszellem, maga a Teremtő oltott engem *vágyképpen* minden emberi lélek és szív rejtekébe. Onnan indul meg fejlődésem és mert *az* ember újra és újra megszületik és szíve lelke él, nekem is örök életem van! — Sajnálom, nagyon sajnálom — szól tovább a jó modor. Életművészet, hogy a mai ember olyan nyomorúságos viszonyok között él, hogy engem nem fejleszt, hanem visszafejleszt! De ez nem tart sokáig, csodálatosan megujulok majd és újabb még szebb, legszebb formámban jelentkezem. Nekem nagy múltam van és ez nagy jövőre jogosít.

Így beszél hozzánk és sokunk lelkébe, akik sóvárogjuk az Életművészetet, a jó modort és jó társaságot, reményt és bizalmat önt, hogy csak átmenet ez az eldurvult világ és ha lecsendesülnek a háború felzavarta szennyes hullámok, megkezdi újra életét a «Jó modor». — A könyv reményt nyújt erre, már csak ezért is olvassuk el sokan és merítsünk belőle a mai áldatlan viszonyok elviselésére erőt és kitartást!

Nagy élvezet is elolvasni ezt a szép könyvet, amelyet gondos, sokoldalú tanulmány, finom, művészi megfigyelés és jólelkű segíteni vágyás *harmóniája* hozott létre.

Voltaképpen kitünő pedagógiai mű, amely érdekesen, mulattatva művel és nevel. Meg fogja és magához vonzza olvasóját és elveinek részesévé, hirdetőjévé avatja. Úgy volna jó, ha édesanya leányával, leányok nevelő-tanítónőjükkel együtt olvasnák, közben megbeszélnék a hallottakat és a multakat a jelennel összekötnék.

Érdekesen tükrözi vissza a könyv, hogy a fejlődés és a változás minden téren folytonos, hogy az emberi természet végletes, a középutat nehezen találja és hogy a rútat legtöbbször épen s szépnek túlhajtása teremti és igazolja.

Rá kellene irányítani olvasás közben különösen a fiatal leány figyelmét arra a bebizonyított igazságra, hogy valahányszor a nő a férfi hódolatával, tiszteletadásával visszaélt és követelővé, elbizako-

dottá lett, mindannyiszor visszaesés történt, elvesztette hatalmát, a férfi mint zsarnoka lépett fel és újból és újból leigázta.

Szinte meghatottsággal hirdeti — a szerző, mint vágyik az igazi férfi arra, hogy a nőt tisztelhesse és mint vágyik az igazi nő arra, hogy a férfi tisztelje őt! Öröktől létező természeti és erkölcsi törvények szentesítik ezt az érzést.

A könyv sok gyakorlati, hasznos utasítást is ad és ösztönzést arra, hogy életünket szebbé, széppé tegyük!

Gonda Béla így jellemzi saját művét:

«Könyvem csak arról szól, milyen szép és lélekemelő, ha valakinek az egész egyénisége nem egyéb, mint kiművelt ésszel átgondolt, esztétikai világnézetre épült teljes harmonia».

Berta Ilona.

*

Dr. Orel Géza: **Szociális reformok iskoláinkban.**

Dr. Orel Géza neve nem ismeretlen a Nemzeti Nőnevelés olvasói előtt. 1914-ben ismertettük «A műhelyi nevelés Párisban» című munkáját. A most előttünk lévő füzet függeléke ennek a munkának.

Orel dr. meggyőződéses híve a gyakorlati oktatásnak. És pedig a helyi viszonyok követelményei szerint a mezőgazdasági, ipari stb. irányú oktatást sürgeti. A reform keresztülvitele érdekében elsősorban a tanítóképzés reformálását, illetve kiegészítését kívánja.

Hogy mennyire fontos, hogy a közönség érdeklődése a gyakorlati pályák iránt felkeltessék, nem kell külön hangsúlyozni. A mai súlyos közgazdasági viszonyok miatt különösen kívánatos, hogy az ifjúság a gyakorlati, a produktiv pályákra terelődjék.

Orel dr.-nak igaza van, hogy már az oktatás legalsó fokán, az elemi iskolában bele kell vinni a növendék tudatába, már ott váljék vérévé az ipari vagy más gyakorlati munka megbecsülése. Már ott szeresse meg a gyakorlati foglalkozást s értse meg, hogy a gyakorlati pályák tiszteletreméltóak.

A gyakorlati pályákra való nevelést a legkomolyabban kell felkarolni és erre Orel dr. javaslata hathatós eszköz. De a tanítónak magának is teljesen magáévá kell tennie a gondolatot s minden eszközt és alkalmat fel kell használnia, hogy az eszmét a gyakorlati pályák felé való törekvést a tanulók körében népszerűvé tegye. A különböző tárgyak tanítása közben is szem előtt kell tartania ezt a célt. Az iskola sok esetben irányíthatja az otthont is. Sokat tehetnének a gondolat népszerűsítése érdekében tankönyvíróink is.

Ne értsük félre Orel dr.-t. Nem akar az elemi és polgári iskolából kész iparosokat vagy földmíveseket kibocsátani. *Csak elő akarja készíteni a tanulót a gyakorlati életpályákra,* meg akarja kedveltetni a gyakorlati munkát az ifjúsággal; kézügyességüket kívánja fejleszteni, ami akkor sem kárbaveszett törekvés, ha a tanulók egyrésze más — nem gyakorlati — pályára lép is.

Orel dr. megszívlelésre érdemes tanulmányát (kiadta Lampel R. Andrássy-út 21. ára 2 K) melegen ajánljuk pedagógusaink figyelmébe.

Budapest. *Dörfler Janka.*

*

Versek. Irta *Havas István.* Singer és Wolfner kiadása.

Kedves, békés, tiszta lélek nyilatkozik meg Havas István verseiben. Szinte meglepő a háború zűrzavarában, hogy van költő, aki nem csatlakozik lantjával a harci riadók kórusához, hanem mintegy félrevonulva a maga verőfényes lelkivilágába, zavartalanul élvezni tudja szemlélődését. Élvezni tudja annál inkább, mert kedélye hullámait sem korbácsolják viharok, hanem csak szelid szellők fodrozzák vagy simítják tükörré, hogy tiszta mélyéből annál szebben ragyogjanak vissza a természet képei.

A szerző «*Budapestnek, a Városok Városának, a Nagynak és Szépnek, kit még mindig oly kevesen szeretnek igazán*» ajánlja kis könyvét. Ez az ajánlás az első pillanatban — a jelenlegi viszonyok között — humorosnak tetszik, de a versekből csakhamar meggyőződhetünk, hogy a költő rajongása nem modern minták után indul, tehát nem a túlzsúfolt villanyosoknak és mulató helyeknek, nem a szemetes utcáknak és ezer mizeriájának, szóval: nem a főváros belső életének, hanem természeti szépségeinek multjának és nagynak óhajtott jövőjének szól. Különben is ez a lokálpatriotizmus csak egy virága annak a mély nemzeti érzésnek, mely «A hunok»-ban amerikai magyar testvéreink szomorú sorsát, «A szőke Elbá»-ban a parlagon heverő magyar erőket ép úgy fájlalja, mint amilyen kegyelettel hajlik meg Petőfi, Arany és a magyar történelem emlékei előtt.

Családi költeményeiből: «*A harangozó*», «*Tulipános öreg láda*», «*Feri öcsémhez*» közvetlen bensőség sugárzik. A szerelem csak mint távoli zenének egy-egy halvány akkordja hangzik ki verseiből. Világnézete csak egy-egy észrevételben — világfájdalma: «*toldott-foldott jókedve*» pedig nem elkeseredésben, hanem csak egy-egy fájó mosolyban nyer kifejezést; annál színesebben tudja azonban elénk varázsolni természeti meglátásait, melyek mint: «*A tengerszem*», «*Balatoni éj*», «*Ébredés az erdőben*», «*Nyári erdő*», a világháborút jelképező «*Orkán*» stb. lírájának legélénkebb és legértékesebb darabjai.

A kötetben két románcszerű verset is találunk: «*A granicon*»-ban az önfeláldozó, önzetlen szerelem, «Rózsi érkezése»-ben a szinte meglepően tiszta, kedves fordulat teszi bájossá a költeményt.

Havas István költői nyelve e füzetében is minden cikornyától ment, egyszerű, világos, képei szemléltetők.

Egészben véve Havas István költészete nem francia pezsgő, hanem tiszta forrásból merített üdítő ital.

T. G. E.

*

Halk muzsika. *Tábori Piroska* versei. Singer és Wolfner kiadása.

«*Halk muzsika*» a címe Tábori Piroska verseskötetének, amelylyel a szerző máris jelzi, hogy nem vásári tömegnek, hanem olyanoknak szánta muzsikáját, akik megértik a szív zsongó, rejtelmes zenéjét, mely régen eltemetett, de még élő fájdalomról, napfényt, szépséget sovárgó vágyról énekel. Méla lemondás érzik ki legtöbb dalából, mert hisz «a boldogság kis harmatcsöpp az égből, ha emberkéz érinti, nincs sehol». A költő szeretné hinni, hogy csak «álom az élet» — «színes, szép mese» —, de a valóság szerint «ködös az ösvény, szürke a világ»

s azért «nem tud más dalt, csak szomorút». «Valami eltört, ami szép volt» s borús napjaiban «szíve nehéz, meggyötört beteg», «benne ködország csendje van», «a közöny pókja szövi be lelkét» ; — mint élő halott, kriptában érzi magát, «ahol mit se várnak» — «körötte, benne is régen halott álmok». Azonban — bár e hangulat ritkább nála —, a tavaszi napfény szíve mégis «ujjongással lesz teli» s «csapongó dala az egész világot s minden szépségét átalöleli». Egyszerűségében megható, meleg szavakkal adózik édes apja emlékének; a gondos jó anyára pedig az elhalt áldását, szellemi csókját kéri köszönetül. Háborús versei is tele vannak melegséggel, de egyben keserűséggel is a sok nyomor, szenvedés láttára. Szép karácsonyi legendája, melyben az elesett hősök árnyai építik a hidat a karácsonyi ünnepekre hazamenőknek.

Tábori Piroska e költeményes könyve után a legszebb reményekkel várhatjuk, hogy ha a *világosság* sugarai áttörik a «*ködöt*», mely most szinte nyomasztóan nehezedik lelkére, akkor majd a nagyobb látókörben felmerülő sok szépség szemléletére «ujjongó, harsogó himnusszá válva, hófehér lángban az ég felé szállva», új és derültebb színű dalok is keletkeznek ugyanabból a «rejtett forrásból», melyből most a «halk muzsika» álmodozó ritmusai csörgedeznek.

T. G. E.

GYÁSZROVAT.

Odor Emilia emlékének, akit 1919. október 9-én kisértünk el örök pihenésének helyére, méltóbban nem áldozhatunk, mintha egyik kollégájának Szekeres Margitnak mélyen átérzett, igazságtól áthatott beszédjét közöljük, amit sirja mellett elmondott. Így hangzik :

Az Andrássy-úti leányiskola tanári testülete lehajtott fejjel, halk sóhajjal vesz tőled bucsut kedves kartársunk. És midőn haló poraidra reáhull a rög, az a vágy szakad ki lelkemből : vajha megértenők és követnők elmult életedet. — Mert az gazdag volt szeretetben, bölcs a megértésben, nemes a megbocsátásban. És ez a te életedben nem jelszó volt, hanem lelked parancsoló törvénye, amely irányította minden lépésedet.

A nagy szeretet tette néked virágos kertté az iskolát, melynek gyönge palántáihoz — hited szerint — csak gyöngéd, óvatos kézzel nyulhatott minden gondos kertész. A nagy szeretet avatta előtted templommá az iskolát, melyben — bizony mondom — igazabb hittel náladnál senkisem mutatott be áldozatot. Mert áldozatot mutattál be; mindig égő áldozatot, melynek tüzénél melegedhetett tanár és tanuló egyaránt.

Mert te másoknak égtél és másokért éltél. Mert te mindig letörölted mások könnyeit, akkor is, ha talán sírt a lelked, — és bekötözted mások sebeit, akkor is, ha talán vérzett a szived. És azért amit tettél, nem volt benned oktalan hiuság, elbizakodott gőg, nem

kihivó követelés. Hiszen olyan volt a te munkád, mind a halkan hulló esőé, melynek áldását csak eredményeiben élvezhetjük.

De vajjon megértettünk-e mi téged mindig, kedves Emilia? A te csöndes jóságodat, tülekedéstől irtózó lelkedet, haragot nem ismerő szivedet? Vajjon megértettünk-é? Vajjon hangos szóval, türelmetlen gesztussal nem bántottuk-e meg néha lelkednek finom szálait? És vajjon megértettek-e mindig tanítványaid? Ó milyen fájdalom harmatozhatta be szemed, ha talán azt láttad, hogy tanitványaid messze lendülnek azoktól a nemes és szent eszméktől, melyekben a te lelked olyan igen gazdag volt.

De azért voltál te a bölcs megértésben, hogy megbocsáss nekik s nekünk. És megbocsátottál minden fenntartás nélkül. Megbocsátottál lelked nemes egyszerüségével oly igazán, ahogy kevesen tudnak megbocsátani. És szemrehányás sohasem hagyta el ajakad. És mentél tovább a magad utján fájdalmat enyhíteni, örömet okozni. Mentél azon az uton, melyet magad választottál magadnak.

De egyszer megálltál. — Visszanéztél elmult életedre. — Törekvésekben nemes, munkában gazdag életedre. És akkor azt mondtad: elég volt. Megyek pihenni. — És elmentél meghalni.

Mert meghaltál te akkor, amikor elhagytál bennünket. Hisz azóta csendes voltál és szomoru.

És most temetünk. — Reád borul a föld. — De rád borul szeretetünknek mindig nyiló rózsafája is, mely virulni fog mindaddig, valameddig egy társad él, ki veled volt és veled dolgozott.

*

Szomoruan jelentjük mint Erzsébet-Nőiskola is, hogy *Balogh Zsófia* kollégánk, aki 25 évig volt intézetünk kedves Zsófi nénije, 1919. december hó 10-én a Tanítónők Otthonában elhunyt. Nesztelen, de kitartó, fáradhatatlan munkása volt a *nevelés* ügyének, észrevétlenül halkan munkálkodott, ilyen volt halála is: csendesen elaludt.

Összesen 44 évig dolgozott. Eleinte főrangú családokban, többek között Csáky Albin gróf családjában is nevelőnősködött 1894-től kezdődőleg az Erzsébet-Nőiskolában mint nevelőnő, illetve rendes tanítónő működött. 64 évet élt, mint fáradt munkás tért pihenni két évi nehéz nyugdíjas év után. Testületünk, növendékeink tiszteletük jeléül koszorut helyeztek sírjára és végbucsut vettek tőle, aki hű volt iskolánkhoz mindhalálig.

Jó lélek volt a Zsófi néni, nevelői munkáját mély vallásosság, a jó Istennel való benső összetartozás jellemezte. Elmondhatjuk róla, hogy mindent mindenkor Isten nevében cselekedett a legjobb szándékkal. — Áldott közöttünk emlékezete.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

A Nemzeti Nőnevelés XL-ik évfolyama elkésve és tartalmában ilyen szűkre szabva kerül olvasóink kezébe. Ennek okát könnyű eltalálni. A XL-ik évfolyam másnak indult, mint aminőnek jelen alakjában mutatkozik. Az I-ső füzet (Január—március) korrekturája 1919 március 24-én jutott kezeinkhez, ép jókor, hogy megjelenése egyelőre bizonytalan időre elodáztassék. Ezen szám azóta kiszedve ott pihent a nyomdában s pihent addig, míg a nyomdai elszámolásokkal rendbe nem jutottunk, mert a nyomdai költségek emelkedése miatt a közelmultból hiánnyal is kellett küzködnünk. A nyomdai költségek nemcsak a háború előttiekkel, de még a háború alattiakkal szemben is annyira emelkedtek, hogy lehetetlenség volt az előfizetés összegéhez mérten jelen évfolyamot nagyobb terjedelemben megjelentetnünk. A költség 1913. év 75 koronájával szemben ma ívenként 1150 koronára rúg. Ezek felemlítése mellett, míg a nyomdai költségek ilyen nagyok lesznek, hogy a Nemzeti Nőnevelést legalább megközelítőleg régi terjedelmében megjelentethessük, kénytelenek vagyunk a mi lelkes olvasóinkhoz azzal a kéréssel fordulni, hogy a nehéz viszonyok között ne vonják meg lapunktól támogatásukat, ha ez nagyobb anyagi hozzájárulásukat is teszi szükségessé. Lapunk fennmaradása s további virágzása a mi lelkes olvasóközönségünk pártfogásától függ s amint ezt a normális nyomdai árviszonyok meg fogják engedni, a jelenleg felemelt előfizetési összeget azonnal le fogjuk szállítani, hisz lapunknak fennmaradása nem függ össze semmi néven nevezendő üzleti érdekkel. Mi csak egy érdeket ismerünk; az igazán nemzeti nőnevelés érdekét.

Ezzel kapcsolatosan még azt is szóvá kell tennünk, hogy a lefolyt év sok oly eseményének ismertetése hiányzik e számból, amit a lapnak minimálisra leszállított terjedelme miatt nem vehettünk fel e számban. Különösen nehezünkre esett mellőzni a női mozgalmak egyikét-másikát, de mert a márciusban már kiszedett részletek nagy részét a költség miatt nem mellőzhettük jelen számunkban, a fentiek közlését nem teljesíthettük. Bízva ama nagy eszmék erejében, amelyek e sokat szenvedett ország újjászületését fogják megvalósítani, ezek szolgálatában kívánunk a jövőben is régi lelkesedéssel és soha nem lankadó munkaszeretettel közremunkálni s hogy azt minél jobban megvalósíthassuk, kérjük a mi régi gárdánk lelkes támogatását.

Budapest, 1919 dec.

A szerkesztőség.

ELŐFIZETÉSEK NYUGTÁZÁSA:

1919. évre fizettek:

(A *-gal jelöltek I. félévre fizettek elő.)

*Abonyi Erzsébet, Makó; dr. Ábrahám Gerőné, Hódmezővásárhely; Andrássy Istvánné, Püspökladány; gr. Apponyi Albertné, Budapest; *Erzsébetvárosi közs. el. leányiskola, Arad; Ág. h. ev. leánynevelő-intézet, Aszód.

Babare Adél, Budapest; *Bartholomaeidesz Adél, Rozsnyó; Bartoniek Paula, Budapest (1920-ra is fizetett); Bekker Szerén, Budapest; Beleznay Anna, Nagyvárad; Bertalan Vilma, Kispest; *Bernáth Béláné, Budapest; Brengl Matild, Gyöngyös (háromnegyed évre); Biró Ádám, Kecskemét; *Bottyán Erzsébet, Debreczen; Buday Jolán, Budapest; *Busse Johanna, Aranyosmarót; Áll. polg. leányiskola, Beregszász (kétharmad évre); *Közs. Tantestület, Békés; *Áll. felső leány- és keresk. iskola, Békéscsaba; Amizoni-intézet, Budapest; Baár-Madas ref. felső leányiskola, Budapest; Ref. Egyház skót polg. leányisk., Budapest; *«Magyar Nő» kiadóhivatala, Budapest; VI. ker. áll. leányközépiskola, Budapest (kétharmad évre); Málnai-intézet, Budapest; Áll. kisegítő-iskola, Budapest; VI. ker. áll. tanítónőképző, Budapest; Orsz. Kaszinó, Budapest; *Orsz. Közoktatásügyi Tanács, Budapest; *Izr. polg. leányiskola, Budapest; Vakok Orsz. intézete, Budapest.

*Czeglédi áll. polg. leányiskola; Csepreghy Gábor, Csabrendek; Csernátony Janka, Debreczen; Csík Mária, Budapest.

*Derzsy Irén, Zilah; *gróf Dessewffy Emilné, Budapest; Dettrich Margit, Törökbálint; Dirner Adél, Budapest; *Diósgyőri vasgyári iskolák; dőri Dóczy Mária, Győr; Draskóczy Virginia, Győr; *özv. Draskovich Istvánné, Budapest; Dulcz Irma, Budapest; Dubraviczky Erzsébet, Pásztó; Dörfler Janka, Budapest.

Egan Lujza, Budapest; dr. Egan Ilona, Budapest; Angol kisasszonyok Érseki leánygimn., Eger; *Erőss Ilona, Budapest; *Esztegár Mária, Szamosújvár.

Fábián Ilona, Zalasöjtör; Fekete Teréz, Szatmár; Fehérné Quirsfeld Irén, Mezőtúr; *özv. Fischer Károlyné, Miskolcz; Fischer Sarolta, Budapest; Finn Ilona, Budapest; Fodor Riza, Budapest; *Frater Margit, Nagyvárad.

*Galambos Mária dr., Budapest; Gál Ernőné, Budapest; dr. Gálné Fekete Irén, Budapest; *Gergely Tódorné, Budapest; *Graf

Irén, Budapest; *Grecsán Lukretia, Ungvár; *Grittner Erzsébet, Budapest; dr. Gronovszkyné, Szombathely; *Grynaeus Ida, Putnok; *Gyöngyössy Alice, Szolnok; Áll. el. tanítónőképző, Győr; *Áll. tanítónőképző ifj. könyvtára, Áll. tanítónőképző ifj. önképzőköre, Győr; *Áll. polg. leányiskola, Győr; Szt. Orsolya r. polg. leányiskola, Győr.

*Dr. **H**ajnal Józsefné, Békés; Halamka Margit, Halmi; Halmos Anna, Nádasladány; *dr. Hamvai Ilona, Budapest; Hegedűs Károly, Budapest; *Heuffel Rózsa, Nagyszalonta; Héger Lajosné, Budapest; *Hofmann Ida, Gyöngyös; *Holleruseg Richárdné, Sopron; *Horváth Ferencné, Karczag; Horváth Mária Gizella, Vésztő; Holzmann Károlyné, Budapest; *Hort Margit, Nagyvárad; *Huszka Hermin, Örkény; Áll. polg. leányiskola, Hódmezővásárhely; *Áll. óvónőképző, Hódmezővásárhely.

Jankovich-Bésán E.-né, Gicz-Hathalom; Jeszenszky Margit, Balassagyarmat; *Józsa Ilona, Kispest.

Karsay Jolán, Győr; *Kasza Ferenc, Pécs; Katonai Géza, Nagyszőllős; gr. Károlyi Lászlóné, Fót; Kelp Anna, Budapest; Keresztesy Izabella, Czegléd; *Király Aranka, Abony; *Kleés Ferencné, Budapest; *Kovácsy Andorné, Budapest; *Koncz Aurelné, Budapest; *Klobusiczkyné Beck Matild, Pancsova; *Kovácsné Pentsy Erzsébet, Hajdúdorog; Kováts Róza, Sárvár; Kókai Lajos, Budapest; Krompecher Irén, Folyás; *dr. Krécsy Béla, Budapest; *Köhler Mária, Pestújhely; Kutassy Mária, Pápa; *Polg. leányiskola, Kaposvár; *Gazdasági tanítónőképző, Kecskemét; Áll. polg. leányiskola, Kecskemét; Áll. polg. iskola, Kismarton (kétharmad évre); *Ref. polg. leányiskola, Kiskúnhalas; *Polg. leányiskola, Kisújszállás; *Ref. el. fiú-népiskola, Kisújszállás; B. Margit Önképzőkör, Kőszeg; *Rk. polg. isk. tanítónőképző, Kőszeg.

Labancz Ida, Budapest (kétharmad évre); Lackner Margit, Kismarton; Lamich Károlyné, Esztergom; *Lappert Rezsőn, Budapest; *Lányi Vilmosné, Budapest; Ligárt Olga, Budapest; *Lukács Pálné, Budapest.

Dr. **M**ajorné Kenessey Anna, Budapest; *özv. Markhót Gusztávné, Szombathely; Meininger Elza, Lugos; Meskó Janka, Huszt; *Moskovits Gizella, Debreczen; *Módly Matild, Bükk; özv. Molnár Emilné, Rákospalota; Mokry Eszter, Budapest; *Muraközy Ilona, Budapest; *Münch Bella, Budapest; Áll. polg. leányiskola, Magyaróvár.

***N**émeth Olga, Dunaföldvár; Közs. polg. leányiskola, Nagyvárad-Olaszi; Polg. leányiskola tantestülete, Nagyvárad; *Tanítóképezdei könyvtár, Nagykőrös; Polg. leányiskola, Nagyszőllős (kétharmad évre); Polg. leányiskola, Nyírbátor.

Odor Emilia, Budapest; *Okolicsányi Éva, Szirák.

***P**árkányi Szerafin, Keszthely; *Perczelné Kozma Flóra, Budapest; dr. Petrich Béla, Budapest; Pök Ilka, Temesvár; Ref. tanítónőképző, Pápa; *Ref. Nőnevelő-intézet, Pápa.

Radák Olga, Budapest; Radnai Margit, Budapest; Rajner Ella, Budapest; Rácz Erzsébet, Debreczen; Regula Margit, Berettyóújfalu; *Rencz Ilona, Tóváros; Réz Klára, Nagyvárad; *Rittuper Lászlóné, Budapest; *Rónay Kázmérné, Budapest; özv. Rosenthalné R. Fran-

ciska, Budapest; Rózsavölgyi és Társa, Budapest; *özv. Rubner Károlyné, Budapest; *Róth Jolán, Budapest.

Safáry Irma, Kiskörös; dr. Schafarzik Ferencné, Budapest; Schmidt Mária, Budapest; Scholtz Aranka, Aszód; *Somogyi Piroska, Budapest; dr. Steinecker Ferencné, Budapest; *Suciu Aranka, Szamosújvár; *Felső leányiskola, Sopron; Szt. Orsolya-rendiek intézete, Sopron; Polg. leányiskola, Sümeg.; Spáth Gyuláné, Győr.

Szabó Margit, Túrkeve; *Szarvassy Margit, Budapest; Szegfi Ilona, Budapest; özv. Személy Kálmánné, Nagyvárad; Szerdahelyi Julia, Budapest; Széky Tini, Budapest; Székely Mária, Budapest; *Szigethy Piroska, Siklós; *Szilágyi Ilona, Budapest; *Szmandrayné Babocsay Gizella, Sátoraljaújhely; *Szuppán Vilmos, Budapest; Ref. felső leányiskola, Szatmárnémeti; *Ref. tanítónőképző olvasóköre, Szatmárnémeti; Áll. polg. leányiskola, Szentes; *Polg. leányiskola, Belényes; II. ker. áll. polg. leányiskola, Szeged; *Leánygimnázium, Székesfehérvár; Áll. polg. leányiskola, Szilágysomlyó; Áll. leányközépiskola, Szombathely (öthatod évre); Áll. polg. leányiskola, Szolnok (1920-ra is fizetett).

Tamássyné Gáal Anna, Budapest; Tanosné Ecker Auguszta, Budapest; *Thirring Gusztávné, Budapest; *Tóth M. Lenke, Zsámbék; Tóth Erzsébet, Nagykőrös; Tóth Bálintné, Veszprémvarsány; *Tóth Zoltánné, Budapest; Tóth Andrásné, Budapest; dr. Török Istvánné, Czegléd; *dr. Traunfellner Arturné, Lugos; *Tumbász Mária F., Kalocsa; *Áll. felső leányiskola, Temesvár; *Városi polg. leányiskola, Temesvár; R. k. polg. leányiskola, Temesvár; Iskolanővérek, Temesvár-Gyárváros.

*Ullmann Marianna, Kaposvár; *Áll. polg. leányiskola, Ungvár.

Vietorisz Aranka, Nyiregyháza; Vigh Gyuláné, Budapest; Irg. nővérek Karolina-intézete, Vácz; Közs. polg. leányiskola, Versecz.

Weiler Stefánia, Budapest; *Welther Jozefin, Segesvár; Wendler Irma, Budapest; Wetzer Lujza, Győr; *Winkler Anna, Fót.

Zöllner Erzsébet, Budapest; *gr. Zichy Margit, Budapest; *Zsigmondi Ilona, Budapest.

Felhívás: Kérjük t. Előfizetőinket, hogy a II. félévre hátralékos díjat minél előbb beküldeni szíveskedjenek.

A kiadóhivatal.
(VII., István-út 91—93.)

Fizikai *Kémiai*

Földrajzi *Természetrajzi*

stb.

tanszereknek legjobb beszerzési forrása

ERDÉLY ÉS SZABÓ

laboratóriumi felszerelések és tanszerek gyára

Budapest, VIII., Baross-utcza 21.

Mechanikai gyár. *Üvegtechnikai műhely.*

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől 109,541/904. sz. alatt elismeréssel kitüntetve.

1907. évi Pécsi Országos Kiállításon aranyéremmel kitüntetve.

1910. évi Országos Tanszerkiállításon díszoklevéllel kitüntetve.

LOPOS GYULA

TORNASZERGYÁROS

Legmodernebb svéd- és különféle tornaszerek készítője.

Gyártelep gépüzemre berendezve:

Budapest, III. ker., Lajos-utca 60 és 63.

(Ezelőtt a III. kerületi gimnázium épületében.)

Árjegyzéket és költségvetést kívánatra ingyen és bérmentve küld.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KÓBOR TAMÁS ÚJ KÖNYVEI:

A BOLSEVISMUSRÓL
A BOLSEVISMUS ALATT

A HALÁL

KAFFKA MÁRGIT

A RÉVNÉL

Elbeszélések

MOLY TAMÁS

BOX

Tizenhét novella

TÖRÖK GYULA

A HALSZEMŰ HÁROM FIA

Elbeszélések

Dr. BOKOR ERVIN

MENEKÜLÉS A SZIBÉRIAI FOGSÁGBÓL

JAPÁNON ÉS ANGLIÁN KERESZTÜL

Két magyar tiszt viszontagságai

TORMAY CÉCILE

EMBEREK A KÖVEK KÖZÖTT

Ötödik kiadás

KULTURA ÉS TUDOMÁNY

22. kötet: *A római kultura legjelentősebb vonásai.* Összeállította **Geréb József.** Kötve
23. « *Philosophiai szótár.* Szerkesztette Enyvvári Jenő.
24. « **Balanyi** György. *Világpolitika.* A világpolitika legújabb fejezete (1871—1914). Kötve
25. « **Faguet** Emil. *A kontárság művészete.* Fordította Szánthó Gyula. Kötve